సంధ్యావందన క్రియా ప్రయోగః

ఓమ్

శ్రీవిశ్వకర్మ పరబ్రహ్మణేనమః

బ్రహ్మముఖోత్పన్న బ్రాహ్మణానా మత్యంతోపకారాయ

నిత్యానుష్ఠానోక్త

సంధ్యావందనక్రియాప్రయోగః

పరబ్రహ్మార్పితార్థైః

బ్రహ్మశ్రీ వెల్లటూరి శేషాచలావధానినాం ప్రియశిష్యేణ

శ్రీ నిమ్మగడ్డ కోటీశ్వరాచార్య ద్వితీయపుత్రేణ

నిమ్మగడ్డ ముక్తిలింగాచార్యేణ

పురాతనప్రామాణ్యైః

సంశోధితః

గుంటూరు చంద్రికా ముద్రాయంత్రే

శ్రీ బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతశాస్త్రిణః

ముద్రాపితః

ప్రకటీకృతః

గుంటూరు 1912 సం॥

వెల 0—6—0

ఓమ్

శ్రీవిశ్వకర్మ పరబ్రహ్మణేనమః

బ్రహ్మముఖోత్పన్నబ్రాహ్మణానా మత్యంతోపకారాయ

నిత్యానుష్ఠానో

సంధ్యావందనక్రియాప్రయోగః

పరబ్రహ్మాంశతారిత్తైః

బ్రహ్మశ్రీ వెల్లటూరి శేషాచలావధానినాం ప్రియశిష్యేణ

శ్రీ సిమ్మగడ్డ కోటీశ్వరాచార్య ద్వితీయపుత్రేణ

సిమ్మగడ్డ ముక్తిలింగాచార్యేణ

పురాతనప్రామాణ్యైః

సంశోధితః

గుంటూరు చంద్రికా ముద్రాయంత్రే

శ్రీ బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతశాస్త్రిణః

ముద్రాపితః

ప్రకటీకృతః

గుంటూరు 1912 సం॥

వెల 0—6—0

ఓమ్

శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మణేనమః

॥ సంధ్యావందన క్రియా ప్రయోగము ॥

స్నాన విధి

విశ్వజ్ఞస్మృతౌ॥ శ్లో॥ పరబ్రహ్మముఖోత్పన్నా। త్సానగబ్రహ్మఋషయః॥ తత్తద్గోత్రేషుజాతానాం। బ్రాహ్మణానామితస్మృతః॥ సద్యోజాతాదిసుముఖా। స్సంభవద్బ్రహ్మవంశజః॥ అస్నాతః పురుషోనాహః। విశ్వసృష్ట్యాదికర్మసు ॥ యాజ్ఞకస్మృతౌ ॥ పంచపంచ వృషఃకాల। స్సప్తపంచారుణోదయః॥ అష్టపంచభవేత్ప్రాతః స్నానం తత్కాలముచ్యతే॥ ఉత్తమంచ నదీస్నానం। తటాకం మధ్యమేవచ। కూపస్నానంచాధమంస్యాత్। భాండస్నానం వృథాభవేత్ ॥

స్నానఫలం 1.

శిల్పస్మృతౌ ॥ అంబత్వద్దర్శనాన్ముక్తిః। నజానేస్నానజంఫలం। బ్రహ్మసాయుజ్యమాప్నోతి। మహాదోషహారంభవేత్ ॥ సంక్రమే జన్మనక్షత్రే। వ్యతీపాతే దినత్రయే। పర్వణేదర్శపూర్ణేషు। స్నానం పుణ్యఫలంభవేత్ ॥

శిల్పస్మృతియందు జెప్పబడిన రెండు శ్లోకములు పర్వదినములయందుగాని ప్రతినిత్యముగాని - నది - తటాక - కూప - పుణ్యతీర్థములయందు స్నానముచేసినందువలన బ్రహ్మసాయుజ్యసిద్ధి బొందనగును ॥

పంచాంగస్నానవిధి 2.

యాజ్ఞికస్మృతౌ శ్లో॥ పాద

క్రియ 2.

ప్రథమముపాదస్నానం- రెండవది జంఘుస్నానం - మూడవది కటిస్నానం -

స్నానంచ ప్రథమం। ద్వితీయం జంఘుమేవచ। తృతీయంచకటిస్నానం। చతుర్థం కంఠమేవచ। పంచమంతు శిరస్నానం। పంచాంగస్నానముచ్యతే ॥ శిల్పస్మృతౌ॥ శ్లో॥ జలయంత్రం విహీనోపి। స్నానసంధ్యాకరోమితి। విఫలంమంత్రతేజస్వి। సత్యం సత్యం నసంశయః। అగ్నికోణేజలేలిఖ్య। కోణమధ్యేషుతారకం। కోణాగ్రేవ్యాహృతేర్లేఖ్యదండేషుత్రిపదాంలిఖేత్॥

నాలుగవది కంఠస్నానం- అయిదవది శిరస్నానం - యిదియే పంచాంగస్నానము॥

క్రియ.

ఈప్రకారము బ్రాహ్మణుడు తాను ధరించిన వస్త్రములతో దేహమంతయు శుభ్రతగా తడిసేలాగున మలినరహితముగా స్నానము సంకల్పయుక్తముగా జేయవలయును ॥

క్రియ.

పైనజెప్పినప్రకారము పాదస్నానము జంఘుస్నానముగావించి తర్వాత నాభిప్రదేశ ప్రమాణముగల నీటియందు నిలచుండి జలముమీద మూడుకోణములుగల యంత్రమును లిఖించి యంత్రమధ్యమందు ఓంఅనే ప్రణవాక్షరమును కోణత్రయమందు భూః - భువః - సువః - అను పంచాక్షరంబులను త్రిదండములయందు- త- త్స- వి- తుర్వ- రే- ణ్యం- భ- ర్గో- దే- వ- స్య- ధీ- మ- హి- ధి- యో- యో- నః- ప్ర- చో- ద- యా- త్- అను యిరువైనాలుగు అక్షరములు లిఖించి ఆయంత్రమధ్యోదకమును సంకల్పానంతరము తత్తన్మంత్రములచేత మార్జనము చేసుకోవలయును ॥

•సంకల్పము• 3.

విశ్వకర్మణేస్వాహా- సనాతనాయస్వాహా - మయాయస్వాహా - నారాయణ- మాధవ- గోవింద -

క్రియ 3.

విశ్వకర్మణే అను స్వాహాకారము మొదలు శుభతిథౌ అను సంకల్పాంతమువరకు సంకల్పము క్రమముగాజెప్పి శ్రీమతః

విష్ణు - మధుసూధన - త్రివిక్రమ -
వామన - శ్రీధర - హృషీకేశ -
పద్మనాభ - దామోదర - సంక
ర్షణ - వాసుదేవ - శ్రీకృష్ణ -
వరాహ - పురుషోత్తమ - అధో
క్షజ - నారసింహ - అచ్యుత -
జనార్దన - వామదేవ - జగద్గు
రో - శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ ఉత్తి
ష్ఠంతు ప్రేతపిశాచాః। ఏతేభూమిభా
రకాః। ఏతేషామవిరోధేన। బ్రహ్మ
కర్మ సమారభే—ఓంభూరితి ప్రా
ణానాయమ్య ఏవంగుణ విశేషణ
విశిష్టాయాం శుభతిథౌ శ్రీమతః -
గోత్రస్య - నామధేయస్య - సకు
టుంబస్య సబాంధవస్య క్షేమస్థై
ర్య విజయ అభయ ఆయుష్యాభి
వృద్ధ్యర్థం - ధర్మార్థైశ్వర్య కామ
మోక్ష పంచవిధపురుష ఫలావా
ప్త్యర్థం శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థం
శరీరవర్తమాన వర్తిష్యమాన -
వాత - పిత్త - శ్లేష్మ - జ్వరప్ర
మాదదోష సమస్తపాపక్షయా
ర్థం నదీస్నానమహం కరిష్యే ॥

• గంగాప్రార్థన • 4.

తీర్థమ్మే దేహియాచతః యన్మ

అను వాక్యము మొదలు స్నానమహంకరి
ష్యే అని తనయొక్క గోత్రనామప్రయో
గముల నుచ్చరించి సన్నిధోదకమును స్పృ
శించవలయును ॥

క్రియ 4.

స్నానముచేయు। గంగయందు తూర్పు

యాభుక్తమసాధూనాం పాపేభ్య శ్చ ప్రతిగ్రహాః - యన్మేమనసావా చాకర్మణా వాదుష్కృతంకృతం తన్నఇంద్రోబృహస్పతి స్సవితాచ పునఃపునః ॥

ముఖముగా నిలుచుండి గంగనుజూచుచూ రెండుహస్తములును ముకుళించి తీర్థమే అను మంత్రము మొదలు స్సవితాచపునః పునః అను వాక్యాంతమువరకును మంత్రమును పఠించుచూ గంగను స్తోత్రముజేయ వలయును.

మార్జనము 5.

ఆపోహిష్ఠామ యోభువః— ఆపోజనయథాచనః- ... నదేవాః పవిత్రేణ ఆత్మానంపునతేసదా - తేనసహస్రధారేణ- పావమాన్యః పునంతుమా - ప్రాజాపత్యంపవిత్రం - శతోద్యామగం హిరణ్మయం - తేనబ్రహ్మ విదోవయం - పూతంబ్రహ్మ పునీమహే - ఇంద్ర స్సునీతి సహమాపునాతు ॥

క్రియ 5.

ఆపోహిష్ఠామ అను మంత్రము మొదలు సహమాపునాతు అను వాక్యమువరకు సంధ్యావందనములోనుండు ప్రకారము మార్జనము చేసుకోవలయును ॥

6.

ఆర్ద్రంజ్వలతిజ్యోతిరహమస్మి- జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమస్మి - యోహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి - అహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి- అహమేవాహ మాంజుహోమిస్వాహా॥

క్రియ 6.

కుడిహస్తమునందు ఉదకముంచుకుని ఆర్ద్రంజ్వలతి అనుమంత్రమును సాంగముగాజెప్పి ఆహస్తోదకమును జలమునందు ధారవిడిపించేది ॥

7.

అకాలమృత్యుహరణం । సర్వ వ్యాధినివారణం। సమస్తపాపక్షయ

క్రియ 7.

కుడిహస్తమునందు ఉదకముంచుకుని అకాలమృత్యుహరణమను మంత్రమును ప

కరం । బ్రహ్మపాదోదకంపిబేత్ ॥

స్నానకాలేబ్రహ్మఋషి తర్పణం 8.

ఆచమ్య ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహే
తి ప్రాణానాయమ్య ఏవంవిశిష్టా
యాం శుభతిథౌ ప్రాతస్సంధ్యాం
నప్రాచ్యాది బ్రహ్మఋషితర్పణం
కరిష్యే ॥

ప్రాచ్యాందిశిదేవాః సానగా
దిబ్రహ్మఋషీః తర్పయామి ॥

దక్షిణాయాందిశిదేవాః సనా
తనాదిబ్రహ్మఋషీః తర్పయామి ॥

ప్రదీచ్యాందిశిదేవాః అహాభూ
నాదిబ్రహ్మఋషీః తర్పయామి ॥

ఉదీచ్యాందిశిదేవాః ప్రత్నా
దిబ్రహ్మఋషీః తర్పయామి ॥

తించుచూ ఆఉదకమును పానముజేయవల
యును ॥

క్రియ 8.

విశ్వకర్మణేస్వాహా అనువాక్యము మొ
దలు సంకల్పము క్రమముగాజేసి ప్రాత
స్సంధ్యాంగత్వేన తర్పణంకరిష్యే అని స
మీపమందున్న పాత్రిలో ఉదకమును
ను తాకవలయును ॥

ప్రాచ్యాం అనుమంత్రమునకు దోసిలి
నిండా ఉదకముంచుకుని తూర్పుగాతిరిగి
సానగాది బ్రహ్మఋషులకు అర్ఘ్యమును వి
డిపించవలయును ॥

దక్షిణాయాం అను మంత్రమునకు పై
ప్రకారము దక్షిణముగాతిరిగి సనాతనాది
బ్రహ్మఋషులకు అర్ఘ్యము విడిపించ
వలయును ॥

ప్రదీచ్యాం అను మంత్రమునకు పైప్ర
కారమే పశ్చిమముగాతిరిగి అహాభూనా
ది బ్రహ్మఋషులకు అర్ఘ్యము విడిపించ
వలయును.

ఉదీచ్యాం అనుమంత్రమునకు పైప్ర
కారము ఉత్తరముగాతిరిగి ప్రత్నాదిబ్ర
హ్మఋషులకు అర్ఘ్యము విడిపించవల
యును ॥

ఊర్ధ్వాయాందిశిదేవాన్ సుపర్ణాదిబ్రహ్మఋషీన్ తర్పయామి ॥

గంగాతటే ॥ వస్త్రనిష్పీడనోదకందత్వా ॥ వస్త్రేణాంగం పరిమార్జయేత్ ॥

• భస్మధారణవిధిః • 9.

మనుః ॥ శ్లో॥ ధార్యంభస్మం త్రిసంధ్యంతు । గృహిణాంజలసంయుతం । సర్వకాలేభవేత్రీణాం యతీనాంజలవర్జితం ॥

బ్రహ్మచర్యవిశేషః 10.

సూత్రే ॥ స్నానసంధ్యావందనాగ్నికార్య వేదభిక్షాచర్య కుశకౌపీన దండధారయేదిత్యుక్తం బ్రహ్మచర్యం ॥ బోధాయనవాచ॥ యస్మిన్నగ్నికర్మ కృత్వోపతిష్ఠతే తస్మాద్భస్మాణి మభిమంత్రాభిమృశ్య ॥ మానస్తోకేతనయేమాన ఆయుషిమానో గోషుమానో అశ్వేషురీరిషః వీరాన్మానో రుద్రభామితోవధీర్హవిష్మంతోనమసావిధేమతే = మేధావీభూయాసం - తే

ఊర్ధ్వాయాం అనుమంత్రమునకు పై ప్రకారము ఊర్ధ్వముగాజూచి ప్రత్నాది బ్రహ్మఋషులకు అర్ఘ్యమును విడిపించవలయును ॥

అనంతరము గంగవడ్డున తానుధరించిన వస్త్రమునుపిండి శరీరమును తుడుచుకోవలయును ॥

క్రియ 9.

బ్రహ్మచారి- గృహస్థుడు మూడుకాలములయందు జలయుక్తమైన భస్మమును ధరించవలయును- యతీశ్వరులు మొదలైనవారలు యెప్పుడును జలవర్జితముగా భస్మమును ధరించవలయును ॥

క్రియ 10.

స్నానము- సంధ్యావందనము- అగ్నికార్యము- వేదభిక్ష- కుశ- కౌపీన- దండములు ధరించుటయే బ్రహ్మచర్యమని మనుసూత్రమందు చెప్పియుండెను॥ అగ్నికార్యమందుకాబడిన భస్మమేదిగలదో ఆభస్మమును సూక్ష్మముగా గ్రహించి వటువు బ్రహ్మచర్యవ్రతాభివృద్ధికొరకు మానస్తోకే అను మంత్రమునుపఠించి శృతిస్మృత్యాది సకలవేదశాస్త్రాధ్యయన రక్షణార్థం- మేధావీ- తేజస్వీ- వర్చస్వీ- బ్రహ్మవర్చస్వీ- ఆయుష్మాంభూయాసమును నీఅ

జస్వీభూయాసం- వర్చస్వీభూయాసం - బ్రహ్మవర్చస్వీభూయాసం - ఆయుష్మాన్ భూయాసమితి శిరోలలాటభుజవక్షుస్కంధేషు పుండ్రాని ధారయేత్ ॥

యిదుమంత్రములు చెపుచూ- శిరస్సునందు- లలాటమందు- భుజములయందు- వక్షస్థలమందు- నాభియందును భస్మమునుధరించవలయును.

గార్హస్త్యవిశేషః 11.

మనుసూత్రే ॥ షోడశసంస్కారాధికారకర్తవ్యమిత్యుక్తవ్రతం గార్హస్త్యం ॥ విశ్వజ్ఞః ॥ స్నాత్వానంతరంకుర్యా । దూర్ధ్వపుండ్రం మృదాబుధః । సానగాదిఋషీనాం చ । తర్పణానియథావిధిః ॥ త్రిపుండ్రం భస్మనాకుర్వన్ । చందనేన చలేపనం । శృత్యాచారపరిగ్రాంతా । మన్వాద్యా బ్రహ్మవంశజః॥ శిల్పస్మృతౌ ॥ శ్లో॥ అద్వైతినాంచ శైవానాం । భస్మనాతుత్రిపుండ్రకం। విశిష్టాద్వైతినామూర్ధ్వ। పుండ్రం శ్వేతమృదాస్మృతం । సౌరాణాం ద్వైతినాంజ్ఞేయం । గోపీచందనధారణం । శ్రౌతభస్మసదాధార్యం। సర్వైర్బ్రాహ్మణసత్తమైః॥

క్రియ 11.

జాతకర్మాది పదునారుకర్మలయొక్క అధికారమును పొందుటయే గార్హస్త్యవ్రతమనబడును ॥ స్నానానంతరము మృత్తికచేత ఊర్ధ్వపుండ్రమును ధరించవలసినదనిన్ని అటుతర్వాత సానగాది బ్రహ్మఋషులకు యథావిధిగా తర్పణ యివ్వవలసినదనిన్ని విశ్వజ్ఞఋషివలన జెప్పంబడియెను॥ బ్రహ్మముఖోత్పన్నులయిన బ్రాహ్మణులు వేదశాస్త్రంబులం గుర్తెరింగి ప్రవర్తించవలెననే యిచ్ఛగలవారలు భస్మముచేత త్రిపుండ్రమున్ను- చందనగంధమున్ను ధరించవలయును- శైవాద్వైతమతస్థులు భస్మముచేత త్రిపుండ్రమున్ను వైష్ణవమతస్థులు భస్మంవినా శ్వేతచందనగంధమున్ను- ద్వైతసౌరవమతస్థులు గోపీచందనగంధమున్ను అగ్నిష్టోమాది క్రతువులుజేసిన సంస్కారులు సర్వదా శ్రౌతాగ్ని భస్మమును ధరించవలయును ॥

గృహస్థుని భస్మధారణ మంత్రము 12.

మానస్తోకేతనయేమాన ఆయు

క్రియ 12.

మానస్తోకే అనుమంత్రముచేత భస్మమును గ్రహించి త్రియంబకమను మంత్రము

షిమానో గోషుమానో అశ్వేషు రీరిషః వీరాన్మానో రుద్రభామితో వధీర్హవిష్మంతో నమసావిధేమ తే॥ త్రియంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం ఉర్వారుకమివబంధనోర్మృత్యోర్ముక్షీయ్యమామృతాత్ యే తేసహస్రమయుతం పాశామృత్యోర్మర్త్యాయ హంతవే తాన్ యజ్ఞస్యమాయయా సర్వానవయజే. మహేమృత్యువే స్వాహా మృత్యవేస్వాహా ॥

ఓమ్ సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయవై నమోనమః భవే భవేనాతి భవే భవస్వమాం మనుబ్రహ్మోద్భవాయనమః ॥ వామాదేవాయనమోవిష్ణవేనమః కాలాయనమో కలవికరణాయనమో బలవికరణాయనమో బలాయనను స్సర్వభూతదమనాయ నమోమనోద్భవాయనమః ॥ అఘోరేభ్య స్థఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః సర్వేభ్యోనమ స్తే అస్తుత్వష్టరూపేభ్యః తత్పురుషాయవిద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి తన్నోశివ ప్రచోదయాత్

ను చెపుతూ అభస్మమునందు జలమునుంచవలయును ॥

క్రియ.

సద్యోజాతమను మంత్రమును పఠించుతూ- శిరస్సునందున్ను- వామదేవాయ అనుమంత్రమును పఠించుతూ లలాటమందున్ను- అఘోరేభ్య అను మంత్రము పఠించుతూ- భుజములయందున్ను - తత్పురుషాయ అను మంత్రమును పఠించుతూ వక్షస్థలమందున్ను- ఈశానమను మంత్రమును పఠించుతూ నాభిప్రదేశమందును భస్మమును ధరించవలయును ॥

ఈశానస్సర్వవిద్యానా మీశ్వర స్సర్వభూతానాం విశ్వజ్ఞబ్రహ్మాధిపతి ర్బ్రహ్మోనమః ॥

ఇతిభస్మధారణం.

ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనము.

హరిః ఓమ్ 13.

అపవిత్రఃపవిత్రోవా । సర్వావస్థాంగతోపివా । యస్స్మరేద్విశ్వకర్మాణం। సబాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః

॥ సంధ్యావందనక్రియా ప్రారంభము 13.

ఈమంత్రశ్లోకమును పఠించుచూ కుడిహస్తముతో ఉదకమును సంధ్యావందనముజేయుస్థలమందును తన శిరస్సుమీదను చల్లుకొనేది ॥ ఇట్లుచేయుడము భూలేఖస్థలశుద్ధియనంబడును ॥ ఇట్లు శుద్ధిజేయుబడిన స్థలమందున- దర్భాసనమందైనను- చిత్రాసనమందైనను లేక పరిశుభ్రపరిచిన పీటయందైనను సుఖాసనంబునైనను కూర్చుండి సంధ్యావందనము జేయవలయును ॥

• ఆ చ మ న ము • 14.

విశ్వకర్మణేస్వాహా - సనాతనాయస్వాహా - మయాయస్వాహా - నారాయణ - మాధవ - గోవింద - విష్ణు - మధుసూదన - త్రివిక్రమ - వామన - శ్రీధర - హృషీకేశ - పద్మనాభ - దామోదర - సంకర్షణ- వాసుదేవ- శ్రీకృష్ణ- వరాహ- పురుషోత్తమ- అధోక్షజ - నారసింహ - అచ్యు

క్రియ 14.

కుడిహస్తముచాచి గోకర్ణాకారముగా వ్రేళ్లన్నియు దగ్గరజేర్చి తర్జనివ్రేలుమడిచి హస్తము అణుమాత్రము ముకుళించి హస్తమధ్యమునందు మినుపగింజ మునుగునంతమాత్రము ఉదకముంచి పైనజెప్పిన విశ్వకర్మణే అను స్వాహాకారములు మూడింటికిని ముమ్మారు స్వీకరించేది ॥ తర్వాత నామములన్ని శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః అనువరకు జెప్పి నమస్కారముచేసేది - తర్వాత - ఉత్తిష్ఠంతు అనుశ్లోకమును పఠించి

త - జనార్దన - । వామదేవ - జగ
ద్గురోః - శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ ఉ
త్తిష్ఠంతు ప్రేతపిశాచాః - ఏతే
భూమిభారకాః - ఏతేషామవిరో
ధేన - బ్రహ్మకర్మ సమారభే ॥
ఓంభూః - ఓంభువః - ఓగ్ంసు
వః - ఓంమహః - ఓంజనః - తత్స
వితుర్వరేణ్యం - భర్గోదేవస్యధీమ
హి - ధియోయోనః ప్రచోద
యాత్ - ఓమాపోజ్యోతిరసోమృ
తం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోం ॥
మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా-
శ్రీవిశ్వకర్మణముద్దిశ్య - శ్రీవిశ్వక
ర్మణప్రీత్యర్థం - శుభే శోభనేము
హూర్తే - శ్రీవిశ్వకర్మణస్యాజ్ఞయ
ప్రవర్తమానస్య - ఆద్యబ్రహ్మణః -
ద్వితీయపరార్థే - కస్యపబ్రహ్మ
కల్పే - వైవస్వతమన్వంతరే - కలి
యుగే - ప్రథమపాదే - మేరోర్దక్ష
క్షిణదిగ్భాగే - శ్రీశైలస్య ఈశా
న్యప్రదేశే - కృష్ణా కావేర్యోర్మ
ధ్యదేశే - స్వగృహే - విశ్వబ్రా
హ్మణసన్నిధౌ - అస్మిన్ వర్తమా
న వ్యవహారిక చాంద్రమానేన
సంవత్సరే - అయనే - ఋతౌ -

ఓంభూః అనుమంత్రము చెప్పునపుడు ఆరం
భమునుంచి భూర్భువస్సువరోం అనుఅం
తమువరకును కుడిహస్తముయొక్క అంగు
ష్ఠాగ్రము నాశికముయొక్క కుడిపుటమం
దున్ను - అనామికాగ్రము ఎడమపుటమం
దున్ను ఉంచి - ఓంఅనే ప్రణవాక్షరము
వచించునప్పుడు ప్రణవస్వరము చక్కగా
పలికేకొరకు అణుమాత్రముగా నొక్కుచు
నుండ వలయును - తిజానిమధ్యమున వ్రేళ్లు
నాసికాగ్రమందున ఆనియుండవలయును -
అనంతరము ఆ మాప్రయోగములను చెప్ప
శ్రీశైలస్య అనునపుడు శ్రీశైలపర్వతమునకు
యెవరు యేదిశనుందురో ఆదిశను చెప్పవల
యును - కృష్ణాకావేర్యో అనునపుడుయె
వరేనదుల మధ్యప్రదేశమందుందురో ఆ
మధ్యప్రదేశమునే చెప్పవలయును - స్వ
గృహే అనునపుడు - తనగృహమునందు
చెప్పవలయును - జ్ఞాతిగృహమైనయెడల-
జ్ఞాతిగృహే - బంధుగృహమైనయెడల -
బంధుగృహే - అన్యగృహమైనయెడల
అన్యగృహే - అని చెప్పవలయును - అ
స్మిన్ వర్తమాన వ్యవహారిక చాంద్రమాన సం
వత్సర అయనఋతుమాస పక్షతిథి వార
ములు చెప్పునపుడు తత్కాల సంవత్సరఅ
యన ఋతుమాస పక్షతిథివారములను చె
ప్పవలయును - అనంతరము మూలోక్త
ప్రకారము శ్రీమతః అనువరకు చెప్పి పిదప

మాసే - పక్షే - తిథౌ వాసరే - శుభనక్షత్రే - శుభయోగే - శుభకరణ ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ - శ్రీమతః - గోత్రస్య - నామధేయస్య - మమ ధర్మపత్నీ సమేతస్య - మమఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం - ధర్మార్థకామమోక్ష పంచవిధపురుష ఫలావాప్త్యర్థం సమ సప్తపక్షయార్ధం ప్రాతస్సంధ్యా ముపాసిష్యే ॥

తన గోత్రనామములను చెప్పుతూ గృహస్థుడు ధర్మపత్ని అనిచెప్పవలయును - బ్రహ్మచారి ధర్మపత్ని అనువాక్యమును విడిపించేది - మమ ఆయుష్యాభి మొదలు - ఉపాశిష్యే అనువరకు చెప్పి అనామికవ్రేలు చివరతో ఉదకమును స్పృశించేది॥

మంత్రము 15.

ఓం ఆపోహిష్టామయోభువ- స్తానఊర్జేదధాతన - మహేరణాయచక్షసే - యోవశ్శివతమోరస - స్తస్యభాజయతేహనః - ఉశతీరివమాతరః - తస్మాఅరంగమామవః - యస్యక్షయాయజిన్వథ - ఆపోజనయథాచనః ॥

క్రియ 15.

ఆపోహిష్ఠా అనుమంత్రము, తొమ్మిదివాక్యములు చెప్పుతూ అంగుష్ఠాగ్రము ఉదకములోముంచి శిరస్సునచల్లుకునేది - ఇది మార్జనమనబడును ॥

మంత్రము 16.

సూర్యశ్చ । మామన్యుశ్చ । మన్యుపతయశ్చ । మన్యోకృతేభ్యః । పాపేభ్యోరక్షంతాం । యద్రాత్ర్యాపాపమకారిషం । మన

క్రియ 16.

సూర్యశ్చ అనుమంత్రము సాంగముగా పఠించుతూ కుడిహస్తముయొక్క వ్రేళ్లన్నియు దగ్గిరజేర్చి తర్జనివ్రేలుమడిచి హస్తమునుముకుళించి ఆహస్తమునందు ఉద్ధరిణె

సావాచాహస్తాభ్యాం। పద్భ్యాము దరేణశిశ్నా। రాత్రి స్తదవలుం పతు । యత్కించదురితంమయి । ఇదమహంమామమృత యోనా । సూర్యేజ్యోతిషే జుహోమి స్వాహా ॥

స్మృత్యాచమనము 17.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః- ద్విః పరిమృజ్య - సకృదుపస్పృశ్య - యత్సవ్యం - పాణిం - పాదౌ - ప్రోక్షతిశిరః - చక్షుసి- నాశికే- శ్రోత్రే - హృదయమాలభ్య - ఓంభూః- ఓంభువః- ఓగ్ంసువః - ఓంమహః - ఓంజనః - ఓంతత్స వితుర్వరేణ్యం - భర్గోదేవస్యధీమ హి - ధియోయోనః ప్రచోద యాత్ - ఓమాపోజ్యోతిరసోమృ తం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం ॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ మమ స ర్వావయపవిత్రతకరణార్థం పునర్మా ర్జనంకరిష్యే ॥

డు ఉదకముంచుకొని అఖరున స్వీకరిం చేది ॥

క్రియ 17.

త్రిరాచామే - అనిమంత్రముచెపుతూ మూమ్మారు ఆచమనముచేసేది ॥

ద్విఃపరిమృజ్యఅని కుడిహస్తము వ్రేళ్లన్నియు దగ్గరజేర్చి ఉదకములోముంచి ఆ ఉదకమును ఎడమహస్తములోనుంచుకునేది - సకృదు పస్పృశ్య అనిఎడమహస్తము లోనుంచిన ఉదకము కుడిహస్తము యొక్క వ్రేళ్లన్నిటిచేత ఆహస్తోదకమును కలియస్పర్శనముచేశేది ॥

యత్సవ్యం - అనిఎడమభాగమున ఉదకముచల్లేది - పాణిం - హస్తమును - పాదౌ - పాదములును, ప్రోక్షతిశిరః - శిరస్సుయందును, చక్షుసి - నేత్రములును, నాశికే - నాశికమును, శ్రోత్రే - కర్ణములును, హృదయమాలభ్య హృదయమందును అనామికవ్రేలు చివర ఉదకములోముంచి పైజెప్పబడిన ప్రదేశములయందు స్పృశిం చేది - అనంతరము - ఓంభూఃఅనువాక్యము మొదలు మార్జనంకరిష్యే అని చెప్పి।కుడి

హస్తముయొక్క అనామికవ్రేలు చివరప
న్నిధోదకమును స్పృశించేది ॥

మంత్రము 18.

దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం జిష్ణో రశ్వస్యవాజినః సురభినోముఖాకరత్ - ప్రాణాఆయూంగ్ంషితారిషత్ - ఆపోహిష్ఠామయోభువస్తానఊర్జేదధాతన - మహేరణాయచక్షసే - యోవశ్శివతమోరసః - తస్యభాజయతేహనః - ఉశతీరివమాతరః - తస్మాఅరంగమామవో- యస్యక్షయాయజిన్వథా- ఆపోజనయథాచనః ॥

క్రియ 18.

దధిక్రావ్ణ్ణో అనువాక్యము మొదలుఆపోజనయథాచనః అనువాకాంతమువరకు వెనుక జెప్పిన ప్రకారము అంగుష్ఠాగ్రముతో ఉదకముశిరస్సుపైచలుకనేది ॥

మంత్రము 19.

హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయఃపావకా- యాసుజాతః - కశ్యపోయాస్విన్ద్రః - అగ్నింయాగర్భం - దధిరేవిరూపా స్తానఆపశ్శగ్గ్‌స్యోనాభవన్తు - యాసాగ్ంరాజావరుణోయాతి మధ్యేసత్యానృతే అవపశ్యంజనానాం మధుశ్చుతశ్శుచయోయాఃపావకా స్తానఆపశ్శగ్గ్‌స్యోనాభవంతు

యాసాందేవా దివికృణ్వంతి భక్షంయా అంతరిక్షే బహుధాభ

క్రియ 19.

హిరణ్యవర్ణ అనుమంత్రము మొదలు ఆపశ్శుంధంతు మైనసః అనువరకును కుడిహస్తమును చాచివ్రేళ్లుదగ్గరగా సమముచేసి హస్తమణుమాత్రము ముకుళింపజేసిఆహస్తమందు ఉద్ధరిణెతో ఉదకమునుంచుకనినాశికముకు అఘ్రాణింపజేసి తత్కాలమందే విడచిపెట్టవలయును - ఇది పాపపురుషవిసర్జనమనబడును -

వంతి - యాఃపృథివీం పయసోం
దంతి - శుక్రాస్తాసఆపశ్శగ్గ్ స్యో
నాభవంతు ॥

శివేనమాచక్షుషా పశ్యతాప
శ్శివయా తనువ్రోపస్పృశత్ త్వ
చంమే సర్వాగ్ం అగ్నీగ్ం రప్సు
షదో హువేశో మయివర్చో బల
మోజో నిధత్తా ద్రుపదా దివము
ఞ్చతు - ద్రుపదా దివేన్ముముచా
నః- స్విన్న స్స్నాత్వీమలాదివ పూ
తంపవిత్రేణేవాజ్యం - ఆపశ్శున్ధన్తు
మైనసః ॥

స్మృత్యాచమనమంత్రము 20.

త్రిరాచామే ఏవంత్రిః- ద్విఃపరి
మృజ్య సకృదుపస్పృశ్య— భూ
ర్భువస్సువరోం పూర్వోక్త ఏవం
గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభ
తిథౌ శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థం ప్రాత
స్సంధ్యాంగ మఘ్యత్రయప్రదా
నంకరిష్యే ॥

ఓంభూర్భువస్సువః। తత్సవితు
ర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి
ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

క్రియ 20.

త్రిరాచామే అనుమంత్రమునకు ముమ్మా
రు ఆచమనముచేశేది. అనంతరము క్రమము
గా అఘ్యత్రయప్రదానంకరిష్యే అనిచె
ప్పి అనామికవ్రేలితో ఉదకమును స్పృశిం
చవలయును - అనంతరము ఓంభూర్భువ
స్సువః అనుమంత్రమును ప్రచోదయాత్ వ
రకును క్రమముగాచెపుతూ దోసిలినిండా
ఉదకముదీసుకుని ధారవిడువవలయును -
ఈప్రకారముముమ్మారు అర్ఘ్యప్రదానము
విడువవలయును. అనంతరము - త్రిరాచ
మేఅనిముమ్మారు ఆచమనముచేసి - శ్రీవి
శ్వకర్మ ప్రీత్యర్థం కాలాతిక్రమణ దోష
పరిహారార్థం పంచాఘ్యప్రదానం కరి

ష్యే - అని పైవతుగా అర్ఘ్యమును విడిపించవలయును ॥

స్మృత్యాచమ్య 21.

త్రిరాచామే- ఏవంత్రిః - ద్విః పరిమృజ్య బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోం పూర్వోక్త ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ ప్రాతస్సంధ్యాంగ దేవతాతర్పణం కరిష్యే

సంధ్యాంతర్పయామి.

గాయత్రీంతర్పయామి.

బ్రాహ్మీంతర్పయామి.

ఆసావాదిత్యోబ్రహ్మ బ్రహ్మైవసన్ బ్రహ్మాప్యేతి యఏవం వేద॥

క్రియ 21.

త్రిరాచామే అనిపూర్వమువలె ముమ్మారు ఆచమనముచేసి స్మృత్యాచమన మంత్రము సాంగముగాజెప్పి ప్రాతస్సంధ్యాంగదేవతా తర్పణంకరిష్యే అనిఅనామికాగ్రముతో ఉదకమును స్పృశించవలయును - పిదప సంధ్యాంతర్పయామి - గాయత్రీంతర్పయామి - బ్రాహ్మీంతర్పయామి - యీమూడువాక్యములు క్రమముగాజెప్పుతూ ముమ్మారుహస్తమునందు ఉదకముంచుకొని అర్ఘ్యమువలెనే ధార విడచేది - ఇదితర్పణయనబడును - ఆసావాదిత్యోబ్రహ్మేతి అనుమంత్రమునుసాంగముగా ఉచ్చరించుతూ కుడిహస్తములో ఉదకముంచుకొనిఆత్మప్రదక్షిణముచేశేది ॥

మంత్రము 22.

ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ అగ్నిర్దేవతాబ్రహ్మేత్యార్షం గాయత్రీం ఛందం పరమాత్మంస్వరూపం సాయుజ్యం వినియోగం ఆయాతువరదాదేవి అక్షరంబ్రహ్మసమ్మితం గాయత్రీం ఛందసాం మాతేదం బ్రహ్మజుషస్వమే యదహ్నాత్కు

క్రియ 22.

ఓమిత్యేకాక్షర మనుమంత్రము అభిభూరోం అనువాక్యమువరకు పఠించి అనంతరము ఆవాహనములకు అయిదింటికి దోసిలిపట్టి ఆదోసిలిని, తనవక్షస్థలముకెదురుగ గుండ్రముగాత్రిప్పి విడువవలయును. గాయత్ర్యాగాయత్రి అనుమంత్రముచే బ్రహ్మఋషిని స్థవముచేశేది - అగ్నిర్ముఖం అసితనకుడిహస్తముచాచి వ్రేళులన్నియు

రుతేపాపం తదహ్నా ప్రతిముచ్యతే యద్రాత్రియాత్కురుతేపాపం తద్రాత్రియాప్రతిముచ్యతే సర్వవర్ణేమహాదేవి సంధ్యావిద్యేసరస్వతి - ఓజోసి - సహోసి - బలమసి - భ్రాజోసి - దేవానాం ధామనామాసి - విశ్వమసి - విశ్వాయుః - సర్వమసి - సర్వాయుః - అభిభూరోం - గాయత్రీమావాహయామి - సావిత్రీమావాహయామి - సరస్వతీమావాహయామి - బ్రహ్మఋషీమావాహయామి - శ్రియమావాహయామి - గాయత్ర్యా గాయత్రీ ఛందోత్వస్ట బ్రహ్మఋషిః - మనుర్దేవతా - అగ్నిర్ముఖం - విశ్వజ్ఞశ్శిరః - శిల్పిశిఖా - ప్రజాపతిహృదయం - మయుర్యోనిః - ప్రాణోపాన వ్యానోదాన సమానసప్రాణ శ్వేతవర్ణ సానగసగోత్రాగాయత్రీ - చతుర్విగంశత్యక్షర త్రిపదాషట్కుక్షిః - పంచశీర్షోపనయనే వినియోగః ॥

దగ్గిరజేసి తనముఖమును చూపవలయును - విశ్వజ్ఞశ్శిరః - నైప్రకారము శిరస్సుచూపవలయును - శిల్పిశిఖా - అదేప్రకారము శిరోజములుచూపించవలయును - ప్రజాపతిహృదయం అనివక్షస్థలముచూపించవలయును - మయుర్యోనిః - అనిపృష్టభాగమును చూపించవలయును - ప్రాణోపానమనువాక్యము మొదలు త్రిపదాషట్కుక్షిః అనువాక్యమువరకు సాంగముగాజెప్పి కుడిహస్తముప్రేళ్లు దగ్గిరగానుంచి హస్తమునుచూచి ఆహస్తమును కుడిపార్శ్వము వైపునుంచి తనశిరస్సుచుట్టూ త్రిప్పిఎడమహస్తములో కుడిఅరచేతినిఉంచేది - పంచశీర్షోపనయనేవినియోగః అనికుడిహస్తముయొక్క అనామికాగ్రముతో పంచశిరస్థానములు చూపించేది ॥

కృత్వాచమనమంత్రము 23.

ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యామగ్ స్వాహా - భర్గోదేవస్య ధీమహీంస్వా

క్రియ 23.

ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యామనుమూడుస్వాహాకారములుచెపుతూ ముమ్మారు ఆచమనముచేసేది - ఇదికృత్వాచమనము ॥

హా - ధియోయోనః ప్రచోద యాత్స్వాహా ॥

మార్జనమంత్రం 24.

ఆపోహిష్టామయోభువః— ఆపోజనయథాచనః - ఓంభూః - ఓంభువః - ఓగ్ంసువః - ఓంమహః - ఓంజనః - ఓంతత్సవితుర్వ రేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి - ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ - ఓమాపోజ్యోతిరసోమృతం - బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోం మమ ఉపాత్త దురితక్షయ ద్వారా శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థం అంగన్యాసపూర్వకేన ప్రాతస్సంధ్యాంగ పంచవింశత్యుత్తరశతగాయత్రీ మహామంత్ర జపమహంకరిష్యే ॥

క్రియ 24.

ఆపోహిష్టామ అనుమంత్రమును పూర్వమువలె సాంగముగాజెప్పి ఆప్రకారమే మార్జనము చేయవలయును - ఓంభూఃఅనేవాక్యము మొదలు భూర్భువస్సువరోం అనువరకు వెనుక జెప్పిన ప్రకారము ప్రణవస్వరమును చక్కగాపలికించవలయును - మమ ఉపాత్త దురితక్షయద్వారా అనువాక్యమును సాంగముగా గాయత్రీమహామంత్ర జపమహంకరిష్యేఅని ఉదకమును స్పృశించేది ॥

అంగన్యాసకరన్యాసము 25.

ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః వరేణ్యం మయబ్రహ్మాత్మనే తర్జనీభ్యాంనమః- భర్గోదేవస్య త్వష్టబ్రహ్మాత్మనే మధ్యమాభ్యాంనమః- ధీమహి శిల్పబ్రహ్మాత్మనే అనామికాభ్యాంనమః

క్రియ 25.

ఓంతత్సవితుః అనువాక్యమునకు రెండుహస్తముల తర్జనివ్రేళ్లయొక్క అగ్రములను రెండుఅంగుష్ఠములయొక్క మొదటినుంచి అంగుష్ఠాగ్రములపర్యంతమునడిపించవలయును - వరేణ్యం అనువాక్యమునకు పైప్రకారముఅంగుష్ఠాగ్రములను తర్జనివ్రేళ్లపైనన డిపించవలయును - భర్గోదేవస్య అనువాక్యమునకు అదేప్రకారము అంగుష్ఠాగ్రము

ధియోయోనః విశ్వజ్ఞబ్రహ్మాత్మనే కనిష్ఠికాభ్యాంనమః - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనే కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః - తత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే శిరసేస్వాహా - వరేణ్యం మయబ్రహ్మాత్మనే హృదయాయనమః - భర్గోదేవస్య త్వష్టబ్రహ్మాత్మనే కవచాయహుం - ధీమహి శిల్పబ్రహ్మాత్మనే శిఖాయైవౌషట్ - ధియోయోనః విశ్వజ్ఞబ్రహ్మాత్మనే నేత్రత్రయాయవౌషట్ - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనే అస్త్రాయఫట్ - ఓంభూర్భువస్సువరోమితిదిగ్బంధః ॥

లను మధ్యమవ్రేళ్లపైననడిపించవలయును - ధీమహి అనువాక్యమునకు పైప్రకారముఅంగుష్ఠాగ్రములను అనామికవ్రేళ్లపై నడిపించవలయును - ధియోయోనఃఅనువాక్యమునకు పైప్రకారము అంగుష్ఠాగ్రములను కనిష్ఠివ్రేళ్లపైన నడిపించవలయును - ప్రచోదయాత్ అనువాక్యమునకు వామహస్తమునకు ప్రదక్షిణముగ దక్షిణహస్తము త్రిప్పుచు వామహస్తముయొక్క మధ్యయందు దక్షిణహస్తముతో స్పర్శచేసేది - తత్సవితుః - శిరసేస్వాహా అనువాక్యమునకు కుడిహస్తముచాచి ఆహస్తమును శిరస్సుపైనవుంచవలయును - వరేణ్యం -హృదయాయనమః - అనువాక్యమునకు కుడిహస్తముతోతన హృదయమును చూపించవలయును - భర్గోదేవస్య - కవచాయహుం అనువాక్యమునకు ఎడమహస్తముచేతకుడిభుజమున్ను కుడిహస్తముచేత ఎడమభుజమున్ను ఏకకాలమందుస్పర్శనముచేయవలయును - ధీమహిశిఖాయైవౌషట్ అనువాక్యమునకు కుడిహస్తముయొక్క వ్రేళ్లతో శిరోజముల పైశిఖను చూపించవలయును - ధియోయోనః-నేత్రత్రయాయవౌషట్ అనువాక్యమునకు కుడిహస్తముతో రెండునేత్రములును స్పర్శనముచేయవలయును - ప్రచోదయాత్ - అస్త్రాయఫట్ అనువాక్యమునకు కుడిహస్తమును త

నకుడిపార్శ్వము వెంబడి శిరస్సు వెనకనుంచి చుట్టూత్రిప్పి ఎడమహస్తములో కుడిఅర చెయ్యి స్పర్శనము చేయవలయును - ఓం భూర్భువస్సువ - దిగ్బంధః - అనిచెప్పుతూ రెండుహస్తముల వ్రేళ్లన్నియు ముకు ళించి కుడిహస్తముతర్జనివ్రేలు అధోముఖముగానున్ను - ఎడమహస్తముతర్జనివ్రేలు ఊర్ధ్వముఖముగా బంధనవేసివిడువవలయును ॥

ధ్యానం 26.

ముక్తావిద్రుమ హేమనీల ధవళచ్ఛాయై ర్ముఖై స్త్రీక్షణై ర్యుక్తామిందు నిబద్ధరత్నమకుటాం తత్వార్థవర్ణాత్మికాం గాయత్రీంవరదాభయాం కుశగశాంశుభ్రం కపాలంగదాం శంఖంచక్ర మదారవిందయుగళం హస్తైర్వహంతింభజే॥

యోదేవస్సవితాస్మాకం ధియోధర్మాదిగోచరః ప్రేరయే త్తస్యయ ద్భర్గ స్తద్వరేణ్యముపాస్మహే॥ పంచవింశత్యక్షరాణ్ వ్యాహృతిపూర్వకం గాయత్రిం పంచవింశత్యుత్తర శతవారంజపేత్ గాయత్రీమంత్రవత జపాతిసానే తత్రోహృదయాది అంగన్యాసం కుర్యాత్॥

క్రియ 26.

ముక్తావిద్రుమ- హస్తైర్వహంతింభజే - అను ధ్యానమునకు హస్తములు రెండును జోడించి నమస్కారవిధిగా ఈధ్యానమంత్రమును పఠించవలయును - యోదేవస్సవితా - ముపాస్మహే - అనుమంత్రశ్లోకమును గాయత్రిజపమునకు ముందుగాపఠించవలయును - పంచవింశత్యక్షరాణ్ - జపేత్ - ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ - అనుపంచ వింశద్యక్షరములను నూటయిరువైఅయిదుమార్లు జపించవలయును - అనంతరము హృదయాది అంగన్యాసము పూర్వమువలెచేసి దిగ్విమోకము చెప్పిధ్యానశ్లోకమును పఠించవలయును - త్రిరాచామే - ఏవంత్రిఃద్విఃపరిమృజ్య -సక్రమముగాస్మృత్యాచమనము చెప్పిపూర్వోక్త ఏవంగుణ -

స్మృత్యాచమనము.

త్రిరాచామే- ఏవంత్రిః - ద్విః పరిమృజ్య- సకృదుపస్పృశ్య- యత్సవ్యం - పూర్వోక్త ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ బ్రహ్మఋష్యుపస్థానమహం కరిష్యే.

విశిష్టాయాం శుభతిథౌ బ్రహ్మఋష్యుపస్థానమహంకరిష్యే అనిఉదకమును స్పర్శనము చేయవలయును -

బ్రహ్మఋష్యుపస్థానమంత్రము 27

ప్రాచీదిశాం వసన్తఋతూనామగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మద్రవిణం త్రివృస్తోమస్స ఉపంచదశవర్తనిస్త్ర్యవిర్వయః కృతమయానాం పుర్వాతో వాతస్సానగఋషి ర్నమోనమః ॥ ప్రాచ్యైదిశే సానగాదిబ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - దక్షిణాయైదిశే సనాతనాది బ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - ప్రదీచ్యైదిశే అహంభూనాదిబ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - ఉదీచ్యైదిశే ప్రత్నాదిబ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతి

క్రమ 27.

ప్రాచీదిశాం - అనువాక్యము మొదలు ఏతస్యాంప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చఓంనమోనమ ను అనువాకము తూర్పుముఖముగా లేచి నిలచుండి ప్రాఙ్ముఖోపవిష్టుడైన సానగబ్రహ్మఋషినిగురించి ధ్యానముచేసి అనంతరము ఆసానగాది బ్రహ్మగణమునకు నమస్కారము చేయవలయును ॥

దక్షిణాయైదిశేసనాతనాది బ్రహ్మఋషి - ఏతాభ్యశ్చఓంనమోనమ అనుమంత్రము చెప్పుతూ దక్షిణముఖముగానిలచి సనాతనాది బ్రహ్మగణమునకు నమస్కారము చేయవలయును ॥

ప్రదీచ్యై - ఏతాభ్యశ్చఓంనమోనమ అనుమంత్రము. చెప్పుతూ పశ్చిమముఖముగానిలచి అహంభూనాది బ్రహ్మగణమునకు నమస్కారముచేయవలయును

ఉదీచ్యై - ఏతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ అనుమంత్రము చెప్పుతూ ఉత్తరముఖ

వసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - ఊర్ధ్వాయైదిశే సుపర్ణాదిబ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - అధరాయైదిశే సర్వేబ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాం ప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - పృథివ్యాకాశయోమధ్యయేవసన్తి - తేమేప్రసన్నాత్మానం చిరంజీవితంవర్ధయంతి - పృథివ్యాకాశయో స్సనగసనాతనాది బ్రహ్మఋషిగో ్రేభ్యశ్చ నమోనమ - స్సంధ్యాయైనమో - గాయత్ర్యైనమ - స్సావిత్ర్యైనమ - స్సరస్వత్యైనమో - మాతృభ్యోనమో- పితృభ్యోనమో - గురవేనమ - స్సర్వేభ్యో దేవేభ్యో నమః ॥

ముగా నిలచి ప్రత్యాదిబ్రహ్మగణమునకునమస్కారముచేయవలయును

ఊర్ధ్వాయై - ఏతాభ్యశ్చ ఓంనమోన - అనుమంత్రమును చెపుతూ తూర్పుగా నిలచిఊర్ధ్వదిక్కును జూచుచూ సుపర్ణాదిబ్రహ్మగణమునకునమస్కారముచేయవలయును ॥

అధరాయై - ఏతాభ్యశ్చఓంనమోనమ - అనుమంత్రమును చెపుతూ సమస్తమైనబ్రహ్మగణమునకు నమస్కారముచేయవలయును ॥

పృథివ్యాకాశయో అనువాక్యము మొదలుఎన్నిమార్లు నమోనమః అనువాక్యము లున్నవో అన్నిమార్లునక్రమ ప్రదక్షిణముచేస్తూనమస్కారముచేయవలయును ॥

మంత్రము 28.

పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశాత్ - ఓంనమోభగవతే వాసుదేవాయ - యాగింసదా సర్వభూతాని- చరాణిస్థావరాణిన- ప్రాతస్సాయం నమస్యంతి - సామాసంధ్యాభిరక్షత్ - శివాయ మనురూపాయ - మయరూపాయ విష్ణవే - శివస్యహృదయంవిష్ణు - విష్ణోశ్చహృదయగంశివః - యథాంతరంనపశ్యామి- తథామేస్వస్తిరాయుషి- నమోబ్రహ్మణ్యరూపాయ - విశ్వబ్రాహ్మణ హితాయచ - జగద్ధితా

య దేవాయ - విశ్వజ్ఞాయ నమోనమః - ఉత్తమేశిఖరేజాతే - భూ
మ్యాం పర్వతమూర్ధని - బ్రాహ్మణేభ్యోఽభ్యనుజ్ఞాతా గచ్ఛదేవియ
థాసుఖమ్ - స్తుతోమయా వరదా వేదమాతా- ప్రచోదయన్తి భువ
నే బ్రహ్మజాతా - ఆయుఃపృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసం - మహ్యాం
దత్వా ప్రయాతుం బ్రహ్మలోకం - నమోఽస్త్వనంతాయ - సహస్ర
మూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే - సహస్రనామ్నే పురు
షాయశాశ్వతే - సహస్రకోటియుగధారిణేనమః- ఇదంద్యాః
సత్యమస్తు పితర్మాతా - యదీహోపబ్రువేవాం - భూతందేవానా-
మవమేఅహోభిః- విద్యామేషం వృజనంజీరదానమ్ - ఆకాశాత్పతితం
తోయం - యథాగచ్ఛతిసాగరం - సర్వదేవనమస్కారం - త్వష్టారం
ప్రతిగచ్ఛతి - సర్వవేదేషుయత్పుణ్యం - సర్వతీర్థేషు యత్ఫలం - తత్ఫ
లం - పురుషమాప్నోతి స్తుత్వాదేవం జగద్గురుం - వాసనాద్వాసుదే
వస్య వాసితం లోకపంచకం - సర్వభూతనివాసోసి విశ్వకర్మ న్న
మోఽస్తుతే ॥

క్రియ 28.

పృథివ్యాపస్తేజో అనువాక్యము మొదలు పిశ్వకర్మన్నమోస్తుతే అనువాక్యాంతమువరకు రెండుహస్తములును నమస్కారవిధిగా పట్టివుంచి నిశ్చలమనస్సుగలవారలై వందనము జేయవలయును ॥

గోత్రప్రవర 21.

పంచశతకోటి విస్తీర్ణపర్యంతం శ్రీసానగసనాతనాది పంచవింశత్యుత్తర శతబ్రహ్మఋషిగోత్రేభ్యో శుభంభవతు - సానగ- గో

క్రియ 29.

కుడిహస్తముయొక్క తర్జన్యంగుష్టము వ్రేళ్లతో ఎడమకర్ణముయొక్క తమ్మెను - ఎడమహస్తముయొక్క తర్జన్యంగుష్టములచే కుడికర్ణముయొక్క తమ్మెను ఏకము

స్మృగ - సరభస - త్రయాబుషే య - ప్రవరాన్విత - ఆశ్వలాయ నసూత్రం - ఋశ్శాఖ - సద్యో జాతప్రవర - త్రికోణగుండం - సా లాశదండం - యజ్ఞాచార్య దేవాః - అహంభో అభివాదయే ॥

హస్తమందు పట్టుకుని పంచాశతోట్టి విస్తీర్ణమును వాక్యము మొదలు వారివారిగో త్రసూత్ర ప్రవర శాఖా దండనామములను సక్రమము గా జెప్పి అనంతరముహస్తములువి డువవలయును

సంకల్పం 30.

విశ్వకర్మణేస్వాహా - సనాత నాయస్వాహా - మయాయస్వాహా - నారాయణ - మాధవ - గోవింద - జగద్గురోః - శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ కాయేనవాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనావా ప్రకృతేస్స్వభా వా । త్కరోమియద్య త్సకలం పరస్మై శ్రీవిశ్వకర్మాధి పతేఽర్ప యామి ॥ ఆబ్రహ్మలోకాత్ - ఆ శేషాత్ - ఆలోకాలోకపర్వతాత్ ఏస న్తిబ్రాహ్మణాదేవ - స్తేభ్యో నిత్యంనమామ్యహం ॥ గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మార్థైశ్వర్య కా మమోక్షాభివృధ్యర్థం మమ ఆయు ష్యాభివృధ్యర్థం ప్రాతస్సంధ్యావం దన సర్వ శ్రీపరబ్రహ్మార్పణమస్తు.

క్రియ 30.

విశ్వకర్మణేస్వాహా-అనిసంకల్పముసాం గము గా జెప్పినపుస్కారము చేయవలయు ను ॥ కాయేనవాచా - స్తేభ్యోనిత్యంనమా మ్యహం - అనినమస్కారవిధిగా స్థపము చేయవలయును - అనంతరముగోత్రనాను ములను జెప్పి ఉదకముకుడిహస్తములో వే సుకుని ధారవిడిపించవలయును ॥

ప్రాతస్సంధ్యావందనము సమాప్తః

మధ్యాహ్నిక సంధ్యావందనము.

శ్లో॥ అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వావస్థాంగతోపివాయ స్మరేద్విశ్వకర్మాణంసబాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః ॥ సంకల్పం ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ ఉత్తిష్ఠంతు ప్రేతపిశాచాః - ఓంభూః - ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ శ్రీమతఃగోత్రస్య నామధేయస్య - మమధర్మపత్నీ సమేతస్య - మమఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ధర్మార్థైశ్వర్య కామమోక్ష పంచవిధపురుష ఫలావాప్త్యర్థం సమస్త పాపక్షయార్థం మధ్యాహ్నికసంధ్యా ముపాశిష్యే ॥ ఆపోహిష్ఠామయోభువ - ఆపోజనయథాచనః ॥ ఓం ఆపఃపునంతు పృథివీం పృథివీ పూతాపునాతుమాం పునంతుబ్రహ్మణస్పతిః బ్రహ్మ పూతాపునాతుమాం యదుచ్ఛిష్టిమభోజ్యం యద్వాదుశ్చరితంమమ సర్వంపునంతు. మామాపోసదాం చప్రతిగ్రహగ్గ్ స్వాహా ॥

స్మృత్యాచమనము { ప్రాతస్సంధ్యలో సూర్యశ్చ అనుమంత్రమునకు క్రియ లెటులజెప్పియుండెనో అటులనె గ్రహించవలయును.

త్రిరాచామే - పవిత్రైః - ద్విఃపరిమృజ్య - పూర్వోక్త - మమ - పవిత్రీకరణార్థంపునర్మార్జనంకరిష్యే ॥ దధిక్రావణ్ణో అకారిషం - ప్రాణాయామ్ంమిత్రాగిపతే - ఆపోహిష్ఠామయోభువ - ఆపోజనయ థాచనః - హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయఃపావకాః .. శగ్గ్‌స్యోనాభవంతు - యాసాగ్ంరాజా - శగ్గ్‌స్యోనాభవంతు యాసాందేవా - శగ్గ్‌స్యోనా భవంతు - శివేనమా - ఆపశ్శ్యంతుమైనసః -

స్మృత్యాచమనము.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - ద్విఃపరిమృజ్య - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ - మధ్యాహ్నికసంధ్యాంగ మర్ఘ్యత్రయప్రదానం కరిష్యే - హగ్ంసశ్శుచిషద్వసురంతరిక్ష సద్ధోతా వేదిష దతిథిర్దురోణసత్ - నృషద్వ రసదృత సద్వ్యోమ సదబ్జా - గోజా - ఋతజా - అద్రిజా - ఋతంబృహత్ - ఓంభూర్భువస్సువః - ప్రచోదయాత్ ॥

స్మృత్యాచమనము. } హగ్ంసశ్శుచిష అను మంత్రమును సాంగము గాచెప్పి ప్రాతస్సంధ్యలోవలె అర్ఘ్యప్రదానము యివ్వవలయును.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ - మధ్యాహ్నికసంధ్యాంగ దేవతాతర్పణం కరిష్యే - సంధ్యాంతర్పయామి - సావిత్రీంతర్పయామి - వైష్ణవీంతర్పయామి - ఉద్యన్తమ స్తయంతమాదిత్యమభిధ్యాయన్ కుర్వన్ బ్రాహ్మణోవిద్వాన్ సకలం భద్రమశ్నుతే- అసావాదిత్యో బ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవసన్ బ్రహ్మాప్యేతి యఏవంవేదా (ప్రాతస్సంధ్యవత్)

ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ అగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మేతిపౌరుషం గాయత్రీంఛందం పరమాత్మంస్వరూపం - సాచశీర్షోపనయనే వినియోగః - శృత్యాచమనము - ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం - ప్రచోదయాత్స్వాహా - ఆపోహిష్ఠామయోభువ - ఆపోజనయథాచనః - ఓంభూః - బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం - మమ - శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థ్యం - గాయత్రీమహామంత్ర జపమహం కరిష్యే ॥ [పూర్వవత్]

ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - వరేణ్యం - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనేఅస్త్రాయఫట్ ఓంభూర్భువ -

దిగ్బంధః ॥ [పూర్వవత్] ధ్యానం ॥ ముక్తావిద్రుమ హేమనీల ధవళ
చ్ఛాయై - శంఖంచక్ర మథారవిందయుగళం హస్తైర్వహంతింభజే ॥
యోదేవ - తద్వరేణ్యముపాస్మహే - పంచవింశత్యక్షరాన్ వ్యాహృ
తిపూర్వకం గాయత్రీం పంచవింశత్యుత్తర శతవారంజపేత్ - గాయ
త్రీమంత్రజపావసానే అంగన్యాసం॥ ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే
అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - పంచబ్రహ్మాత్మనే - అస్త్రాయఫట్ - భూర్భు
వస్సువరోమితిదిగ్విమోకః ॥ [పూర్వవత్]

స్మృత్యాచమనము.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - విశిష్టాయాం శుభతి
థౌ సూర్యోపస్థానమహం కరిష్యే ॥ ఆసత్యేన రజసావర్తమానో -
నివేశయన్నమృతంమర్త్యంచ - హిరణ్యయేన - సవితారథే - నాదే
వోయాతి భువనానిపశ్యన్ - ఉద్వయంతమసస్పరి - పశ్యంతోజ్యోతి
రుత్తరం - దేవందేవత్ర సూర్యమగన్మజ్యోతిరుత్తమం - ఉదుత్యంజా
తవేదసం దేవంవహంతికేతవః - దృశేవిశ్వాయసూర్యం - చిత్రందేవా
నాముదగాదనీకం - చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః - ఆప్రాద్యావా
పృథివీ అంతరిక్షగ్ం - సూర్యఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ - తచ్చక్షుర్దేవ
హితం - పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ - పశ్యేమశ్శరదశ్శతం - జీవేమశ
రదశ్శతం - నందామశరదశ్శతం - మోదామశరదశ్శతం - శృణ్వామ
శరదశ్శతం - అజీతాశ్యామశరదశ్శతం - భవామశరదశ్శతం - ప్రబ్ర
వామశరదశ్శతం - జోక్చ్యసూర్యందృశే - యఉదగాన్మహతోర్ణవా
ద్విభ్రాజమాన స్సరిరస్యమధ్యే - సమావృషభోలోహితాక్షః - సూ
ర్యోవిపశ్చిన్ మనసాపునాత్ ॥

హస్తములురెండును నమస్కారవిధిగాపట్టివుంచి సూర్యునిదర్శనముచేయుచూ యీమంత్రము సాంగముగా జెప్పవలయును.

సంధ్యాయైనమః - గాయత్ర్యైనమః - పృధివ్యాపస్తేజో వా యురాకాశాత్ . వాసనాద్వాసుదేవస్య - వాసితంలోకపంచకం - సర్వభూతనివాసోసి - విశ్వకర్మన్నమోస్తుతే - పంచశత్కోటివిస్తీర్ణపర్యంతం శ్రీ సానగ సనాతనాది - బ్రహ్మఋషిగోత్రేభ్యో శుభం భవత్ - సానగ - గోమృగ - సరభస - దేవాః - అహాంభో అభివాదయే ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః - శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ కాయేనవాచా మనసేంద్రియైర్వా - శ్రీవిశ్వకర్మాధిపతర్పయామి - ఆబ్రహ్మలోకాత్ - నమామ్యహం - గోత్రస్య - నామధేయస్య - శ్రీపరబ్రహ్మార్పణమస్తు ॥ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

మధ్యాహ్నిక సంధ్యావందనము సమాప్తము.

* సాయంసంధ్యావందనము *

శ్లో॥అ పవిత్రఃపవిత్రోవా । సర్వావస్థాంగతోపివా। యస్మరేద్విశ్వకర్మాణాం । సబాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః ॥ సంకల్పం ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ ఉత్తిష్టంతు - సమారభే - ఓంభూః - ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ .. శ్రీమతః - గోత్రస్యనామధేయస్య - మమధర్మపత్నీసమేతస్య - మమఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం- ధర్మార్థైశ్వర్య కామమోక్ష పంచవిధపురుష ఫలావాప్త్యర్థం - సమస్తపాపక్షయార్థం సాయంసంధ్యాముపాశిష్యే ॥ ఆపోహిష్టామయోభువ - ఆపోజనయథాచనః - అగ్నిశ్చ - మామన్యుశ్చ - మన్యుపతయశ్చ - మన్యోకృతేభ్యః - పాపేభ్యోరక్షంతాం - యద్రా

త్రయాత్పాపమకారిషం - మనసావాచ హస్తాభ్యాం - పద్భ్యాముద రేణశిశ్నా - అహస్తదవలుంపతు - యత్కించదురితంమయి - ఇద మహంమామమృతయోనౌ - అగ్నిజ్యోతిషి జుహోమిస్వాహా ॥

ప్రాతస్సంధ్యలో సూర్యశ్చ అను మంత్రమువలె క్రియగ్రహించవలయును.

స్మృత్యాచమనము.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - ద్విఃపరిమృజ్య -,పూర్వోక్త - విశేషణ - శుభతిథౌ - మమ - పవిత్రకరణార్థం - పునర్మార్జనంకరిష్యే ॥ దధిక్రావణ్ణో అకారిషం- ప్రాణాఆయూగ్ంషితారిషత్ - ఆపోహిష్ఠామ - ఆపోజనయథాచనః - హిరణ్యవర్ణా శగ్గ్‌శ్యోనాభవంతు - యాసాగ్ంరాజా - శగ్గ్‌శ్యోనాభవంతు - యాసాందేవా - శగ్గ్‌శ్యోనాభవంతు - శివేన మాచక్షుషా - ఆపశ్శుంధంతుమైనసః ॥

స్మృత్యాచమనము. [ప్రాతస్సంధ్యవత్]

త్రిరాచామే- ఏవంత్రిః - ద్విఃపరిమృజ్య- హృదయమాలభ్య - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ సాయంసంధ్యాంగ మర్ఘ్యత్రయప్రదానం కరిష్యే ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - ప్రచోదయాత్ - ఏవంత్రిః ॥

స్మృత్యాచమనము. (ప్రాతస్సంధ్యవత్)

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - విశిష్టాయాం శుభ తిథౌ సాయంసంధ్యాంగ దేవతాతర్పణంకరిష్యే॥ సంధ్యాంతర్పయామి ॥ సరస్వతీంతర్పయామి - రౌద్రీంతర్పయామి ॥ [పూర్వవత్]

అసావాదిత్యోబ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవసహ బ్రహ్మాస్మీతి యఏవం వేదా - ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ అగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మేతిపౌరుషం - పంచశీర్షోపనయనే వినియోగః - స్మృత్యాచమనము - ఓంతత్సవితుర్వరే

గ్యమగ్గ్ స్వాహా - ప్రచోదయాత్స్వాహా - ఆపోహిష్ఠామయోభువ - ఆపోజనయథా చనః - ఓంభూః - బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం - మమ - శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థం గాయత్రీ మహామంత్రజపమహాం కరిష్యే ॥
[పూర్వవత్]

ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనే అస్త్రాయఫట్ - ఓంభూర్భువ - దిగ్బంధః - (పూర్వవత్)

ధ్యానం ॥ ముక్తావిద్రుమ హేమనీల ధవళచ్ఛాయై - హస్తైర్వహంతింభజే ॥ యోదేవస్సవితా - ముపాస్మహే - పంచవింశత్యక్షరాః వ్యాహృతిపూర్వకం గాయత్రిం పంచవింశత్యుత్తర శతవారం జపేత్ - గాయత్రీమంత్ర జపావసానే అంగన్యాసం - ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనే అస్త్రాయఫట్ - భూర్భువస్సువరో మితిదిగ్విమోకః ॥

స్మృత్యాచమనము. [పూర్వవత్]

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - విశిష్టాయాం శుభతిథౌ బ్రహ్మఋష్యుపస్థానమహాం కరిష్యే ॥ (పూర్వవత్)

ప్రదీచీదిశాం వర్ణాఋషీనాం విశ్వేదేవాదేవతా విట్ద్రవిణాగ్ం సప్తదశస్తోమస్స ఉపకవిగ్ంశవర్త నిస్త్రివత్సోవయో ద్వాపరోయానాం పశ్చాద్వాతోవాతో మాభూనఋషి ర్నమోనమః - ప్రదీచ్యైదిశే అహాభూనాది బ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - ఉదీచ్యైదిశే ప్రత్నాదిబ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - ప్రాచ్యైదిశే సానగా

ద్బ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ- దక్షిణాయైదిశే సనాతనాది బ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - అధరాయైదిశే సర్వేబ్రహ్మఋషిదేవ తాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ ॥

పశ్చిమదిక్కు మొదలుగా ప్రాతస్సంధ్యవలెను బ్రహ్మఋషినమస్కారము చేయవలయును.

పృథివ్యాకాశయోర్మధ్యయేవసన్తి - తేమే - చిరంజీవితంవర్ధయంతి - సర్వేభ్యో దేవేభ్యోనమః ॥ (పూర్వవత్)

పృథివ్యాప స్తేజో వాయురాకాశాత్ - ఓంనమోభగవతే- వాసనాద్యాసుదేవస్య వాసితంలోకపంచకం - సర్వభూతనివాసోసి విశ్వకర్మన్నమోస్తుతే ॥ పంచాశత్కోటి విస్తీర్ణపర్యంతం - శ్రీ సానగసనాతనాది - శుభంభవతు - సానగ - గోమృగ - దేవాః - అహంభో అభివాదయే ॥ సంకల్పం ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః - శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః- కాయేనవాచా- శ్రీవిశ్వకర్మాఘపతర్పయామి - ఆబ్రహ్మలోకాత్ - సమామ్యహం - గోత్రస్య - నామధేయస్య - సర్వం శ్రీపరబ్రహ్మార్పణమస్తు ॥ క్రియ (పూర్వవత్) శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

సాయంసంధ్యావందనము సమాప్తము.

బ్రహ్మయజ్ఞవిధిః

ఆచమ్య - విశ్వకర్మణేస్వాహా- ఏవంవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ- శ్రీవిశ్వకర్మణప్రీత్యర్థం బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యేవిద్యుదసి విద్యామేపాప్మాన మృతాత్సత్యముపైమి ॥ హస్తావవనిజ్య ॥ స్మృత్యాచమ్య - త్రిరాచామే- ఏవఞ్త్రిః - హృదయమాలభ్య - దక్షిణోత్తరౌపాణి పాదౌ

కృత్వా - ఓంభూః తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఓంభువః - భర్గోదేవస్యధీమ
హి ఓగ్ంసువః - ధియోయోనః - ప్రచోదయాత్ ఓంపరోరజసిసా
వదోం శ్రీగురుభ్యోనమః హరిఃఓమ్ ॥ ఇషేత్వోర్జేత్వా వాయవస్థోపా
యవస్థ దేవోవస్సవితాప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయకర్మణ ఆప్యాయ
ధ్వమఘ్నియాదేవ భాగమూర్జస్వతీః పయస్వతీః॥ ప్రజాపతీరనమీవా
అయక్ష్మామావస్తేనవ ఈశతమాఘశగ్ంసో రుద్రస్యహేతిః పరివో
వృణక్తుధ్రువా అస్మిన్ గోపతౌస్యాత బహ్వీర్యజమానస్య పశూన్పా
హి ॥ హరిఃఓమ్ ॥ బ్రహ్మసనధత్తం తన్మేజిన్వతం - క్షత్రగ్ంసనధత్తం
తన్మేజిన్వతం - ఇషగ్ంసనధత్తం తాంమేజిన్వతం ఊర్జగ్ంసనధత్తం
తాంమేజిన్వతం - రయిగ్ంసనధత్తం తాంమేజిన్వతం - పుష్టిగ్ం సన
ధత్తం తాంమేజిన్వతం - ప్రజాగ్ంసనధత్తం తాంమేజిన్వతం - పశూ
న్సనధత్తం తాంమేజిన్వతం- స్తుతోసిజనధా - దేవాస్త్వాశుక్రపాః ప్రణ
యంతుసువీరాః - ప్రజాఃప్రజనయన్పరీహి- నమోబ్రహ్మణేధారణంమే-
అస్త్వనిరాకరణం - ధారయితాభూయాసం - కర్ణయోశ్శ్రుతంమా
చ్యోఢ్వం మమాముష్యఓమ్ ॥ యథావృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరా
ద్గంధోవాత్యేవం పుణ్యస్యకర్మణో దూరాద్గంధోవాతి యథాసిధారాం
కర్తేవహితామవక్రామే ద్యువ్యేవేయువేహ నావిహ్వాయిష్యామి
కర్తంపతిష్యామి త్యేవమమృతాదాత్మానం జుగుప్సేత్ ॥ ఓంసహ
నావవతు - సహనౌభునక్తు - సహవీర్యంకరవావహై - తేజస్వినావ
ధీతమస్తుమావిద్విషావహై ఓమ్శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥ అహంవృక్ష
స్యరేరివా - కీర్తిః పృష్ఠంగిరేరివ - ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీవస్వమృత
మస్మి - ద్రవిణగ్ంసువర్చసం - సుమేధాఅమృతోక్షితః ॥ ఇతిత్రిశఙ్కో
ర్వేదానువచనమ్ ॥ ఋగ్వేదః ॥ అగ్నిమీళేపురోహితమ్ - యజ్ఞస్య

దేవమృత్విజం - హోతారంరత్నధాతమమ్ ॥ సామః ॥ అగ్న ఆయాహివీతయే గృణానోహవ్యదాతయే నిహోతాసత్సిబర్హిషి ॥ అథర్వాణః ॥ శన్నోదేవీరభిష్టయ - ఆపోభవంతుపీతయే - శంయోరభిస్రవంతునః ॥ అథప్రణవః ॥ ఓమితిపంచవారంజపేత్ ॥ అథశిక్షాంవ్యాఖ్యాశ్యామః - వృద్ధిరాదైచ్ ॥ మయరసతజభనలగసమ్మితం - సమామ్నాయ సమామ్నాయః ॥ పంచసంవత్సరమయం ॥ అథఃఓంగ్లః - గ్మా - జ్మా - జ్మ్మా ॥ అథాతోదర్శపూర్ణమాసౌ వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ అథాతోకర్మజిజ్ఞాసా ॥ అథాతస్సామయాచారికాన్ ధర్మాన్వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ ఓంభూర్భువస్సువః ॥ శ్రద్ధాయాంజుహోమి ॥ నమోబ్రహ్మణేనమో అస్త్వగ్నయేనమః ॥ పృథివ్యైనమ ఓషధీభ్యః ॥ నమోవాచేనమోవాచస్పతయే నమోవిష్ణవే బృహతేకరోమి ॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥

క్రియ.

సంకల్పః ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ పురాణాచమనముజేసి, అనంతరము - స్మృత్యాచమ్య - త్రిరాచామే- అని సాంగముగాజెప్పి స్మృత్యాచమనముపిమ్మట ప్రాణాయామమును జేసి- శుభతిథౌ- శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థం-యత్కృ - విద్యాదసి - హస్తావవనిజ్య - అను నీమంత్రమును పఠింపుచు ఉదకమును తాకి చేతులు శుద్ధిచేసుకొని పూర్వమువలె స్మృత్యాచమనము సక్రమముగాజేసి - ఓం భూః - ప్రచోదయాత్ - అను నీమంత్రముచేత అయిదుమార్లు గాయత్రీపఠనముజేసి అనంతరమందుండు ప్రయోగములుచెప్పి - ఇషేత్వోర్జేత్వాది - పంచవేదాన్వితంబుల గుమంత్రంబులు పఠనముజేసి ఓంభూర్భువస్సువః - శ్రద్ధాయాంజుహోమి - అను ప్రయోగమునుజెప్పి - కుడిహస్తమునందు ఆచమనరీతిగా ఉదకమునుంచుకొని స్వీకరించి నమోబ్రహ్మణే - బృహతేకరోమి - అని అయిదావర్తులు ఆత్మప్రదక్షిణనమస్కారముచేయవలయును ॥ శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥ బ్రహ్మయజ్ఞఫలసిద్ధిరస్తు - అని ఉదకము ధారవిడువవలయును ॥

స్మృత్యాచమనము.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - ద్విఃపరిమృజ్య- పూర్వోక్త - శుభతిథౌ - మధ్యాహ్నికసంధ్యాంగ మర్ఘ్యత్రయప్రదానం కరిష్యే - హగ్ంసశ్శుచిషద్వసురంతరిక్ష సద్ధోతా వేదిష దతిథిర్దురోణసత్ - నృషద్వ రసదృత సద్వ్యోమ సదబ్జా - గోజా - ఋతజా - అద్రిజా - ఋతంబృహత్ - ఓంభూర్భువస్సువః - ప్రచోదయాత్ ॥

స్మృత్యాచమనము. } హగ్ంసశ్శుచిష అను మంత్రమును సాంగముగా చెప్పి ప్రాతస్సంధ్యలోవలె అర్ఘ్యప్రదానము యివ్వవలయును.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ - మధ్యాహ్నికసంధ్యాంగ దేవతాతర్పణాం కరిష్యే - సంధ్యాంతర్పయామి - సావిత్రీంతర్పయామి - వైష్ణవీంతర్పయామి - ఉద్యన్తమస్తయంతమాదిత్యమభిధ్యాయన్ కుర్వన్ బ్రాహ్మణోవిద్వాన్ సకలం భద్రమశ్నుతే- ఆసావాదిత్యోబ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవసన్ బ్రహ్మాప్యేతి యఏవం వేదా (ప్రాతస్సంధ్యవత్)

ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ అగ్నిర్దేవతాబ్రహ్మేతిపౌరుషం గాయత్రీంఛందం పరమాత్మంస్వరూపం - పంచశీర్షోపనయనే వినియోగః - స్మృత్యాచమనము - ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం - ప్రచోదయాత్స్వాహా - ఆపోహిష్ఠామయోభువ - ఆపోజనయథాచనః - ఓంభూః - బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం - మమ - శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థ్యం - గాయత్రీమహామంత్ర జపమహం కరిష్యే ॥ [పూర్వవత్] .

ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - వరేణ్యం - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనేఅస్త్రాయఫట్ ఓంభూర్భువ -

దిగ్బంధః ॥ [పూర్వవత్] ధ్యానం ॥ ముక్తావిద్రుమ హేమనీల ధవళ చ్ఛాయై - శంఖంచక్ర మథారవిందయుగళం హస్తైర్వహంతింభజే ॥ యోదేవ - తద్వరేణ్యముపాస్మహే - పంచవింశత్యక్షరాః వ్యాహృతిపూర్వకం గాయత్రీం పంచవింశత్యుత్తర శతవారంజపేత్ - గాయత్రీమంత్రజపావసానే అంగన్యాసం॥ ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - పంచబ్రహ్మాత్మనే - అస్త్రాయఫట్ - భూర్భువస్సువరో మితిదిగ్విమోకః ॥ [పూర్వవత్] -

స్మృత్యాచమనము.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - విశిష్టాయాం శుభతిథౌ సూర్యోపస్థానమహం కరిష్యే ॥ ఆసత్యేన రజసావర్తమానో - నివేశయన్నమృతంమర్త్యంచ - హిరణ్యయేన - సవితారథే - నాదేవోయాతి భువనానిపశ్యన్ - ఉద్వయంతమసస్పరి - పశ్యంతోజ్యోతిరుత్తరం - దేవందేవత్ర సూర్యమగన్మజ్యోతిరుత్తమం - ఉదుత్యంజాతవేదసం దేవంవహన్తికేతవః - దృశేవిశ్వాయసూర్యం - చిత్రందేవానా ముదగాదనీకం - చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః - ఆప్రాద్యావాపృథివీ అంతరిక్షగ్ం - సూర్యఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ - తచ్చక్షుర్దేవహితం - పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ - పశ్యేమశ్శరదశ్శతం - జీవేమశరదశ్శతం - నందామశరదశ్శతం - మోదామశరదశ్శతం - శృణ్వామశరదశ్శతం - అజీతాశ్యామశరదశ్శతం - భవామశరదశ్శతం - ప్రబవామశరదశ్శతం - జోక్చ్యసూర్యందృశే - యఉదగాన్మహతోర్ణవాద్విభ్రాజమాన స్సరిరస్యమధ్యే - సమావృషభోలోహితాక్ష - సూర్యోవిపశ్యన్ మనసాపునాత్ ॥

హస్తములురెండును నమస్కారవిధిగాపట్టివుంచి సూర్యునిదర్శనముచేయుచూ యీమంత్రము సాంగముగా జెప్పవలయును.

సంధ్యాయైనమః - గాయత్ర్యైనమః - పృధివ్యాప స్తేజో వాయురాకాశాత్ , వాసనాద్వాసుదేవస్య - వాసితంలోకపంచకం - సర్వభూతనివాసోసి - విశ్వకర్మన్నమోస్తుతే - పంచశత్కోటివిస్తీర్ణపర్యంతం శ్రీ సానగ సనాతనాది - బ్రహ్మఋషిగోత్రేభ్యో శుభం భవత్ - సానగ - గోష్కృగ - సరభస - దేవాః - అహంభో అభివాదయే ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః - శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ కాయేనవాచా మనసేంద్రియైర్వా - శ్రీవిశ్వకర్మాధిపతర్పయామి - ఆబ్రహ్మలోకాత్ - నమామ్యహం - గోత్రస్య - నామధేయస్య - శ్రీపరబ్రహ్మార్పణమస్తు ॥ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

మధ్యాహ్నిక సంధ్యావందనము సమాప్తము.

* సాయంసంధ్యావందనము *

శ్లో॥అ పవిత్రఃపవిత్రోవా । సర్వావస్థాంగతోపివా । యస్మరేద్విశ్వకర్మాణాం । సబాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః ॥ సంకల్పం ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ ఉత్తిష్టంతు - సమారభే - ఓంభూః - ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ .. శ్రీమతః - గోత్రస్యనామధేయస్య - మమధర్మపత్నీసమేతస్య - మమఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం- ధర్మార్థైశ్వర్య కామమోక్ష పంచవిధపురుష ఫలావాప్త్యర్థం - సమస్థపాపక్షయార్థం సాయంసంధ్యాముపాశిష్యే ॥ ఆపోహిష్టామయోభువ - ఆపోజనయథాచనః - అగ్నిశ్చ - మామన్యుశ్చ - మన్యుపతయశ్చ - మన్యోకృతేభ్యః - పాపేభ్యోరక్షంతాం - యద్రా

క్రియాత్పాపమకారిషం - మనసావాచ హస్తాభ్యాం - పద్భ్యాముద రేణశిశ్నా - అహస్తదవలుంపతు - యత్కించదురితంమయి - ఇద మహంమామమృతయోనౌ - అగ్నౌజ్యోతిషి జుహోమిస్వాహా ॥

ప్రాతస్సంధ్యలో సూర్యశ్చ అను మంత్రమువలె క్రియగ్రహించవలయును.

స్మృత్యాచమనము.

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - ద్విఃపరిమృజ్య - పూర్వోక్త - విశే షణ - శుభతిథౌ - మమ - పవిత్రకరణార్థం - పునర్మార్జనంకరిష్యే ॥ దధిక్రావణ్ణో అకారిషం- ప్రాణాయామం పితారిషత్ - ఆపోహి ష్ఠామ - ఆపోజనయథాచనః - హిరణ్యవర్ణా శగ్గ్ స్యోనాభవంతు - యాసాగ్ంరాజా - శగ్గ్ స్యోనాభవంతు - యాసాందేవా - శగ్గ్ స్యో నాభవంతు - శివేన మాచక్షుషా - ఆపశ్శుంధంతుమైనసః ॥

స్మృత్యాచమనము. [ప్రాతస్సంధ్యవత్]

త్రిరాచామే- ఏవంత్రిః - ద్విఃపరిమృజ్య- హృదయమాలభ్య - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ సాయంసంధ్యాంగ మఘ్యత్రయప్రదానం కరిష్యే ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - ప్రచోదయాత్ - ఏవంత్రిః ॥

స్మృత్యాచమనము. (ప్రాతస్సంధ్యవత్)

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - విశిష్టాయాం శుభ తి థౌ సాయంసంధ్యాంగ దేవతాతర్పణంకరిష్యే॥ సంధ్యాంతర్పయామి ॥ సరస్వతీంతర్పయామి - క్రాద్రీంతర్పయామి ॥ [పూర్వవత్]

అసావాదిత్యోబ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవసః బ్రహ్మాస్మీతి యఏవం వేదా - ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ అగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మేతిపారుషం - పం చశీర్షోపనయనే వినియోగః - స్మృత్యాచమనము - ఓంతత్సవితుర్వరే

ణ్యమగ్నిస్వాహా - ప్రచోదయాత్స్వాహా - ఆపోహిష్ఠామయోభువ - ఆపోజనయథాచనః - ఓంభూః - బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం - మమ - శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థం గాయత్రీ మహామంత్రజపమహం కరిష్యే ॥

[పూర్వవత్]

ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనే అస్త్రాయఫట్ - ఓంభూర్భువ - దిగ్బంధః - (పూర్వవత్)

ధ్యానం ॥ ముక్తావిద్రుమ హేమనీల ధవళచ్ఛాయై - హస్తై ర్వహంతింభజే ॥ యోదేవస్సవితా - ముపాస్మహే - పంచవింశత్యక్షరాః వ్యాహృతిపూర్వకం గాయత్రిం పంచవింశత్యుత్తర శతవారం జపేత్ - గాయత్రీమంత్ర జపావసానే అంగన్యాసం - ఓంతత్సవితుః మనుబ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - ప్రచోదయాత్ పంచబ్రహ్మాత్మనే అస్త్రాయఫట్ - భూర్భువస్సువరో మితిదిగ్విమోకః ॥

స్మృత్యాచమనము. [పూర్వవత్]

త్రిరాచామే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త - విశిష్టాయాం శుభతిథౌ బ్రహ్మఋష్యుపస్థానమహం కరిష్యే ॥ (పూర్వవత్)

ప్రదీచీదిశాం వర్షాఋతూనాం విశ్వేదేవాదేవతా విట్ద్రవిణగ్ం సప్తదశస్తోమస్స ఉపకవిగ్ంశవర్త నిస్త్రివత్సోనయో ద్వాపరోయానాం పశ్చాద్వాతో వాతో హాభూనఋషి ర్నమోనమః - ప్రదీచ్యైదిశే అహాభూనాది బ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - ఉదీచ్యైదిశే ప్రత్నాదిబ్రహ్మఋషిదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - ప్రాచ్యైదిశే సానగా

ది బ్రహ్మాఋషి దేవతాః ఏతస్యాం ప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - దక్షిణాయైదిశే సనాతనాది బ్రహ్మాఋషి దేవతాః ఏతస్యాం ప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ - అధరాయైదిశే సర్వే బ్రహ్మాఋషి దేవతాః ఏతస్యాం ప్రతివసం త్యేతాభ్యశ్చ ఓంనమోనమ ॥

పశ్చిమదిక్కు మొదలుగా ప్రాతస్సంధ్యవలె బ్రహ్మఋషినమస్కారము చేయవలయును.

పృథివ్యాకాశయోర్మధ్యయోవసన్తి - తేమే - చిరంజీవితంవర్ధయంతి - సర్వేభ్యో దేవేభ్యోనమః ॥ (పూర్వవత్)

పృథివ్యాప స్తేజో వాయురాకాశాత్ - ఓంనమోభగవతే- వాసనాద్వాసుదేవస్య వాసితం లోకపంచకం - సర్వభూతనివాసోసి విశ్వకర్మన్నమోస్తుతే ॥ పంచాశత్కోటి విస్తీర్ణపర్యంతం - శ్రీ సానగసనాతనాది - శుభంభవతు - సానగ - గోమృగ - దేవాః - అహంభో అభివాదయే ॥ సంకల్పం ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః - శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః- కాయేనవాచా- శ్రీవిశ్వకర్మాధిపతర్పయామి - ఆబ్రహ్మలోకాత్ - నమామ్యహం - గోత్రస్య - నామధేయస్య - సర్వం శ్రీపరబ్రహ్మార్పణమస్తు ॥ క్రియ (పూర్వవత్) శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

సాయంసంధ్యావందనము సమాప్తము.

బ్రహ్మయజ్ఞవిధిః

ఆచమ్య - విశ్వకర్మణేస్వాహా- ఏవంవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ- శ్రీవిశ్వకర్మణప్రీత్యర్థం బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యేవిద్యుదసి విద్యామేపాప్మాన మృతాత్సత్యముపైమి ॥ హస్తావవనిజ్య ॥ స్మృత్యాచమ్య - త్రిరాచామే- ఏవంత్రిః - హృదయమాలభ్య - దక్షిణోత్తరౌపాణి పాదౌ

కృత్వా - ఓంభూః తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఓంభువః - భర్గోదేవస్యధీమ
హి ఓగ్ంసువః - ధియోయోనః - ప్రచోదయాత్ ఓంపరోరజసిసా
వదోం శ్రీగురుభ్యోనమః హరిఃఓమ్ ॥ ఇషేత్వోర్జేత్వా వాయవస్థోపా
యవస్థ దేవోవస్సవితాప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయకర్మణ ఆప్యాయ
ధ్వమఘ్నియాదేవ భాగమూర్జస్వతీః పయస్వతీః॥ ప్రజావతీరనమీవా
అయక్ష్మామావస్తేనఈశతమాఘశగ్ంసో రుద్రస్యహేతిః పరివో
వృణక్తుధ్రువా అస్మిన్ గోపతౌస్యాత బహ్వీర్యజమానస్య పశూన్పా
హి ॥ హరిఃఓమ్ ॥ బ్రహ్మసనధత్తం తన్మేజిన్వతం - క్షత్రగ్ంసనధత్తం
తన్మేజిన్వతం - ఇషగ్ంసనధత్తం తాంమేజిన్వతం ఊర్జగ్ంసనధత్తం
తాంమేజిన్వతం - రయిగ్ంసనధత్తం తాంమేజిన్వతం - పుష్టిగ్ం సన
ధత్తం తాంమేజిన్వతం - ప్రజాగ్ంసనధత్తం తాంమేజిన్వతం - పశూ
న్సనధత్తం తాంమేజిన్వతం- స్తుతోసిజనధా - దేవాస్త్వాశుక్రపాః ప్రణ
యంతుసువీరాః - ప్రజాఃప్రజనయన్పరీహి- నమోబ్రహ్మణేధారణంమే-
అస్త్వనిరాకరణం - ధారయితాభూయాసం - కర్ణయోశ్శ్రుతం మా
చ్యోఢ్వం మమాముష్యఓమ్ ॥ యథావృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరా
ద్గంధోవాత్యేవం పుణ్యస్యకర్మణో దూరాద్గంధోవాతి యథాసిధారాం
కర్తేఽవహితామవక్రామే యద్యువేయువేహా విహ్వయిష్యామి
కర్తంపతిష్యామి త్యేవమమృతాదాత్మానం జుగుప్సేత్ ॥ ఓంసహ
నావవతు - సహనౌభునక్తు - సహవీర్యంకరవావహై - తేజస్వినావ
ధీతమస్తుమావిద్విషావహై ఓమ్శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః॥ అహంవృక్ష
స్యరేరివా - కీర్తిః పృష్ఠంగిరేరివ - ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీవస్వమృత
మస్మి - ద్రవిణగ్ంసువర్చసం - సుమేధాఅమృతోక్షితః ॥ ఇతిత్రిశంకో
ర్వేదానువచనమ్ ॥ ఋగ్వేదః ॥ అగ్నిమీళేపురోహితమ్ - యజ్ఞస్య

దేవమృత్విజం - హోతారంరత్నధాతమమ్ ॥ సామః ॥ అగ్న ఆయాహివీతయే గృణానోహవ్యదాతయే నిహోతాసత్సిబర్హిషి ॥ అధర్వణః ॥ శన్నోదేవీరభిష్టయ - ఆపోభవంతుపీతయే - శంయోరభిస్రవంతునః ॥ అధప్రణవః ॥ ఓమితిపంచవారంజపేత్ ॥ అధశిక్షాంవ్యాఖ్యాస్యామః - వృద్ధిరాదైచ్ ॥ మయరసతజభనలగసమ్మితం - సమామ్నాయ సమామ్నాయః ॥ పంచసంవత్సరమయం ॥ అధఃఓంగ్లాః - గ్మా - జ్మా - ఙ్మా ॥ అధాతోదర్శపూర్ణమాసౌ వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ అధాతోకర్మజిజ్ఞాసా ॥ అధాతస్సామయాచారికాన్ ధర్మాన్వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ ఓంభూర్భువస్సువః ॥ శ్రద్ధాయాంజుహోమి ॥ నమోబ్రహ్మణేనమో అస్త్వగ్నయేనమః ॥ పృధివ్యైనమ ఓషధీభ్యః ॥ నమోవాచేనమోవాచస్పతయే నమోత్వష్ట్రే బృహతేకరోమి ॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥

క్రియ.

సంకల్పః ॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - జగద్గురోః శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః ॥ పురాణాచమనముజేసి, అనంతరము - స్మృత్యాచమ్య - త్రిరాచామే- అని సాంగముగాజెప్పి స్మృత్యాచమనముపిమ్మట ప్రాణాయామమును జేసి_ శుభతిధౌ- శ్రీవిశ్వకర్మప్రీత్యర్థం- యత్నే - విద్యుదసి - హస్తాపవనిజ్య - అను నీమంత్రమును పఠింపుచు ఉదకమును తాకి చేతులు శుద్ధిచేసుకొని పూర్వమువలె స్మృత్యాచమనము సక్రమముగాజేసి - ఓం భూః - ప్రచోదయాత్ - అను నీమంత్రముచేత అయిదుమార్లు గాయత్రీపఠనముజేసి అనంతరముందుండు ప్రయోగములుచెప్పి - ఇషేత్వోర్జేత్వాది - పంచవేదాన్వితంబుల గుమంత్రంబులు పఠనముజేసి ఓంభూర్భువస్సువః - శ్రద్ధాయాంజుహోమి - అను ప్రయోగమును జెప్పి - కుడిహస్తమునందు ఆచమనవిధిగా ఉదకమునుంచుకుని స్వీకరించి నమోబ్రహ్మణే - బృహతేకరోమి - అని అయిదావర్తులు ఆత్మప్రదక్షిణనమస్కారము చేయవలయును ॥ శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥ బ్రహ్మయజ్ఞఫలసిద్ధిరస్తు - అని ఉదకము ధారవిడువవలయును ॥

♦ బ్రహ్మఋషితర్పణం ♦

త్రిరాచమే - ఏవంత్రిః - పూర్వోక్త ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ - శ్రీవిశ్వకర్మణప్రీత్యర్థం - బ్రహ్మయజ్ఞాంగ బ్రహ్మర్షి దేవ పితృతర్పణంకరిష్యే ॥ ఓమ్ విశ్వకర్మాదయోయే ఋషయః తాన్ సానగాదిబ్రహ్మర్షీన్ తర్పయామి - సర్వాన్ సానగాదిబ్రహ్మర్షీన్ తర్పయామి - సర్వాన్ - సానగాదిబ్రహ్మర్షీణాగ్ం తర్పయామి - సర్వాః - సానగాదిబ్రహ్మర్షి పత్నీఃతర్పయామి - సర్వాన్ - సానగాదిబ్రహ్మర్షి పుత్రాగ్ం - మి - సర్వాన్ - సానగాదిబ్రహ్మర్షి పౌత్రాగ్ంత - మి- భూర్బ్రహ్మర్షీణాగ్ం- మి - భువబ్రహ్మర్షీణాగ్ం - మి- సువబ్రహ్మర్షీణాగ్ం - మి - భూర్భువస్సువ బ్రహ్మఋషీగ్ం స్తర్పయామి ॥

♦ దేవఋషితర్పణం ♦

ఓమ్ మనుమయబ్రహ్మాదయోయే దేవతాః తాన్ దేవతాన్ తర్పయామి - సర్వాన్ - దేవాగ్ం - మి- సర్వాన్ - దేవగణాగ్ం - మి - సర్వాః - దేవపత్నీః - మి - సర్వాన్ - దేవపుత్రాన్ - మి - సర్వాన్- దేవపౌత్రాన్ - మి - భూర్దేవాన్ - మి - భువర్దేవాగ్ం - మి- సువర్దేవాగ్ం - మి - భూర్భువస్సువర్దేవాగ్ం స్తర్పయామి ॥

♦ కాండఋషి తర్పణమ్ ♦

ఓం విశ్వరూపప్రజాపతిం కాండఋషీం - మి - క్రతుదక్షక విశ్వేదేవాన్ - మి - ధూర్విలోచనవిశ్వేదేవాన్ - మి - సత్యవసు విశ్వేదేవాన్ - మి - పురూరవార్ద్రవ విశ్వేదేవాన్ - మి - రుద్రకృద్విశ్వేదేవాన్ - మి - త్వష్టారంస్వయంభువం - మి - పునస్త్రయోదశవిశ్వేదేవాన్ కాండఋషీన్ - మి ॥

• దేవపితృతర్పణమ్ •

ఋభవాదిత్యాంగీరసా గ్నిష్వాత్తాదిక వ్యవాహనాదియోయేదే వా॥ తాన్ దేవపితౄన్ తర్పయామి - సర్వాన్ దేవపితౄన్ - మి - సర్వాన్ దేవపితృగణాగ్ం - మి - సర్వాః దేవపితృపత్నీః - మి - సర్వాన్ దేవపితృపుత్రాగ్ం - మి - సర్వాన్ దేవపితృపౌత్రాగ్ం - మి - భూర్దేవపితౄగ్ం -మి- భువర్దేవపితౄగ్ం - మి - సువర్దేవపితౄగ్ం - మి - భూర్భువస్సువర్దేవ పితౄన్ తర్పయామి - ఏవంత్రిః ॥ అనేన బ్రహ్మయజ్ఞేన బ్రహ్మర్షిదేవ పితృతర్పణేన భగవాన్ సర్వాత్మకః సర్వం శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మణస్సుప్రీణాతు ॥

• పితృతర్పణమ్ •

శ్లో॥ ఆద్యాపితాతథామాతా । సాపత్నీమాతర స్తథా। మాతామహీస్సపత్నీకా । ఆత్మపత్నిసుత స్తథా। పితృజ్యేష్టకనిష్టాశ్చ । భ్రాతృజ్యేష్ట కనిష్టికాః । దుహితాభగినీచైవ । దౌహిత్రోభాగినేయకః ॥ పితృష్వసా మాతృష్వసా । మాతులస్సహపుత్రకః । శ్వశురశ్యాలకశ్చైవ । తద్వంశోర్ధ్వరిక్థినఃస్మృతః ॥

పితా - పితృపితా మహాప్రపితామహులు, మాతా - పితృపితామహాప్రపితామహుల భార్యలు, సాపత్నీ - మారుతల్లి, మాతామహః- మాతామహమాతుః పితామహమాతుః ప్రపితామహులు, సపత్నికాః - వారిభార్యలు, ఆత్మపత్ని - తనభార్య, సుతః - తనకుమారున్ని, పితృజ్యేష్టకనిష్టాః - పినతండ్రులు పెత్తండ్రులు, భ్రాతృజ్యేష్టకనిష్టికాః - అన్నదమ్ములు, దుహితా - తనకుమార్తె, భగిని - అక్కచెల్లెళ్ళు। దౌహిత్రః తనకుమార్తె కుమారుడు, భాగినేయకః - తనచెల్లెలు కుమారుడు, పితృష్వసా - తండ్రిచెల్లెలు, మాతృష్వసా - తల్లిచెల్లెలు,

మాతులః - మేనమామ, సహపుత్రకః - మేనమామకుమారుఁడు, శ్వశురః - భార్యతలిదండ్రులు, శ్యాలకః - భార్యతమ్ముఁడు, తద్వంశ్యః - తనవంశములో. రిగ్ధినః - అపుత్రవంతులకు, యీమొదలైన బంధుత్రయములోవారికి నిత్యనైమిత్తికములయందు యథావిధిగా శ్రాద్ధాచమనము జేసి అనంతరము మూడావర్తులు కుడిహస్తములో పూర్వమువలె ఉదకముంచుకుని తర్పణ విడువవలయును ॥

• తర్పణవిధి •

అస్మత్పితరం - గోత్రం - దేవం - స్వధానమస్తర్పయామి - అస్మత్పితామహం - గోత్రం - దేవం - స్వధానమస్తర్పయామి - అస్మత్ప్రపితామహం - గోత్రందేవం - స్వధానమస్తర్పయామి ॥ ప్రతివారలకు ఈవిధముగానే గోత్రనామములను చెప్పి పైవిధమున తర్పణవిడువవలయును ॥ స్త్రీలకు దేవీనాం అనిచెప్పవలయును ॥

• అథవిశ్వకర్మాష్టాక్షరీ మహామంత్రోద్ధారః •

శ్లో॥ విశ్వకర్మాస్వయంజ్యోతి స్సర్వేషాంపరమోాయతః । తస్మాద్విద్వద్భిరేవాయాం పరబ్రహ్మాభిధియ్యతే ॥2॥ సద్యోజాతఃతారకంస్యాద్వామదేవోనమఃపదం । అఘోరపరశబ్దార్థం బ్రహ్మాతత్పురుషాత్మకః ॥3॥ ఈశానస్తుచతుర్థ్యర్థః పంచబ్రహ్మాత్మకోమనుః । తారంనమః పరబ్రహ్మ చతుర్థ్యంతఃతతఃపరం ॥4॥ సోయమష్టాక్షరోమంత్ర స్సాక్షాన్మోక్షైకసాధనః మహావాక్యచ్ఛతగుణో హంసమంత్రశతాధికః ॥5॥ శ్లో॥ బ్రహ్మానుభూతేస్తుత్యోహి। విశ్వకర్మప్రకాశకః ।అష్టాక్షరస్యమంత్రస్య। సానగాద్యామహాఋషయః ॥6॥ ఛందాంసివేదబృందస్యా విశ్వకర్మాధిదేవతా । తారంబీజంనమశ్శక్తిః పరబ్రహ్మేతికీలకం ॥7॥ పుమర్థే

వినియోగస్యా న్మంత్రస్యాస్యమహీయ్యసః । ఏతన్మంత్రంసముచ్చార్య బ్రహ్మసాయుజ్యమశ్నుతే ॥ ఇతిదైవేశిల్పశాస్త్రే మనుబ్రహ్మర్షిసంవాదే విశ్వకర్మాష్టాక్షర మహామంత్రోద్ధారః ॥ అస్యశ్రీ విశ్వకర్మాష్టాక్షరీ మహామంత్రస్య - సానగ - సనాతన - అహాభూన - ప్రత్న - సుపర్ణాఋషయః - ఋగ్యజుస్సామాధర్వణ ప్రణవవేదాచ్ఛందాంసి ॥ శ్రీవిశ్వకర్మా పరమాత్మాదేవతా - ఓం - బీజం - నమ - శ్శక్తిః - పరబ్రహ్మణేతికీలకం ॥ శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మప్రీత్యర్థే - ధర్మార్థైశ్వర్య కామమోక్ష పంచవిధఫలపురుషార్థసిధ్యర్థే శ్రీవిశ్వకర్మాష్టాక్షరీ మంత్ర జపే వినియోగః ॥ ఓం అంగుష్టాభ్యాంనమః - తర్జనీభ్యాంనమః - పరబ్రహ్మణే మధ్యమాభ్యాంనమః - ఓమ్ అనామికాభ్యాంనమః - కనిష్టికాభ్యాంనమః - పరబ్రహ్మణే కరతలకరపృష్టాభ్యాంనమః . ఓమ్ హృదయాయనమః - శిరసేస్వాహా - పరబ్రహ్మణే శిఖాయవౌషట్ - ఓమ్ కవచాయహుం । నమః నేత్రత్రయాయవౌషట్ - పరబ్రహ్మణే హస్త్రాయఫట్ ఓమ్ భూర్భువస్సువ మహార్జనఓమితిదిగ్బంధః ॥ ధ్యానమ్ ॥ శ్లో ॥ సత్యజ్ఞానసుఖస్వరూపమమలం పంచాననంపావనమ్ । వేదాంతైః ప్రతిపాద్యమానవిభవం విశ్వైకనిర్మాతరం । సర్వప్రాణి మనోంతరస్తమభవం సర్వాత్మకంసర్వదా । వందేదేవమహర్నిశంహృదిముదా శ్రీవిశ్వకర్మాభిదం ॥ లం పృథివీతత్వాత్మనే - శ్రీవిశ్వకర్మ పరబ్రహ్మణేనమః గంధంపరికల్పయామి । హం ఆకాశతత్వాత్మనే-శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మణేనమః పుష్పంపరికల్పయామి । యం వాయుతత్వాత్మనే - శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మణేనమః ధూపంపరికల్పయామి । రం తేజస్తత్వాత్మనే - శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మణేనమః దీపంపరికల్పయామి । వం అమృతతత్వాత్మనే శ్రీవిశ్వకర్మపరబ్రహ్మణేనమఃఅమృతనైవేద్యం

సమర్పయామి ॥ సంసర్వతత్వాత్మనే - శ్రీవిశ్వకర్మ పరబ్రహ్మణేనమః స ర్వోపచారపూజాంసమర్పయామి ॥ అథమంత్రః ॥ ఓంనమః పరబ్రహ్మ ణే ॥ తత్సబ్రహ్మార్పణమస్తు ॥ పునః హృదయాదిన్యాసః ॥ లోకపంచ కేన దిగ్విమోకః ॥ ధ్యానమ్ ॥పంచపూజా ॥ ఓం ఓం ఓం ఓం ఓం

• దైవశిల్పశాస్త్రే •

* ఆగమప్రకరణే *

సర్వరూపాయవిద్మహే విశ్వకర్మణేచధీమహి - తన్నోపరబ్ర హ్మ ప్రచోదయాత్ - ఇతి శ్రీమద్విరాడ్విశ్వకర్మ గాయత్రీమంత్రః ॥

ధర్మశాస్త్రవిచారః

• కాలనిర్ణయవిచారః •

యాజ్ఞకస్మృతౌ ॥ శ్లో ॥ ప్రాతస్సంగవమధ్యాహ్న। పరాహ్నస్సా యమేవచ । ఏవంపంచవిధాఃప్రాహు కాలస్యాఙ్గాంమనీషిణః ॥

తా॥ సూర్యోదయాది సూర్యాస్తమయమువరకు అయినముప్పది ఘడియల నయిదుభాగములుగా విభజించి మొదటిభాగము - ప్రాతఃకాలమనియు, రెండవది సం గవకాలమనియు, మూడవది మధ్యాహ్నకాలమనియు, నాలుగవది అపరాహ్నకాలమని యు, అయిదవది సాయంకాలమనియు యాజ్ఞికాదిమహాఋషులచే జెప్పబడుచున్నదని తాత్పర్యము.

• కాలభేదవిచారః •

యాజ్ఞకస్మృతౌ ॥ శ్లో ॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్నసాయాహ్నః। కాలభే దస్త్రిధామతః । పితృపూజాపరాహ్నేచ । సంగవేశుభకర్మచ ॥

తా॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్న సాయంకాలములు మూడును - సంధ్యావందనాద్యను ష్ఠానకర్మ నియమములనియు - అపరాహ్నకాలము బ్రహ్మయజ్ఞాది పితృపూజ పితృత ర్పణవిధులనియు - సంగవకాలమందు సర్వశుభకర్మలు జేయవలయునని. తాత్పర్యము.

• సంధ్యాశబ్దవిచారః •

మనుస్మృతే॥ సంధౌభవాసంధ్యా॥ సంధియందగునది సంధ్య సంధియనగా సూర్యోదయమునకు పూర్వపరములున్ను - పూర్వా పరాహ్నముల మధ్యకాలమున్ను - సూర్యాస్తమయపరపూర్వములు న్ను - సంధికాలమనంబడును - ఆకాలమునందు విద్యుక్తముగా ఉపా సనారూపమగుకార్యము సంధ్యయని యజ్ఞపాలస్మృతియందు జెప్పియు న్నది॥ తదుక్తం॥ మామన్యునా॥శ్లో॥ దివాదాచనిశారితేచ। పూర్వా హ్ణద్య పరేతథా। సాయాంతేచతతఃపశ్చా త్కాలస్సంధిరితీరితం॥

• సంధ్యాలోపవిచారః •

శ్లో॥ సంధ్యాయేనవిజ్ఞాతా। సంధ్యాయేనానుపాసితా। కుల హీనత్వమాప్నోతి। త్యజతేచబుధోత్తమైః॥

తా॥ సంధ్యతెలియనివాడును - సంధ్యవార్చనివాడును - కులహీనత్వమునుబొం ది పెద్దలచేత వర్జింపబడినవాడగుచున్నాడని తాత్పర్యము.

• ప్రాతస్నానవిచారః •

శ్లో॥ అత్యంతమలినఃకాయో నవచ్ఛిద్రసమన్వితః। స్రవత్యేవ మలంనిత్యం ప్రాతస్నానంవిశోధనం॥

తా॥ దివారాత్రులు మురికినిస్రవించు నవచ్ఛిద్రంబులుగల యీదేహము అత్యం తమలినసహితంబుగనుక తత్పరిశుద్ధతకయి ప్రాతస్నానమువిధించబడెనని తాత్పర్యము.

సంధ్యాకాలవిచారః

శ్లో॥ అహోరాత్రస్యయస్సంధి। సూర్యనక్షత్రవర్జితః।తత్రసం ధ్యాముపాసీత। సాయంప్రాతస్సమాహితః॥

తా॥ సూర్యుడును నక్షత్రములును కనుబడకుండునట్టికాలములు క్రమముగా

అహోరాత్రములసంధులు - అట్టిసంధులకాలమునం దేకాగ్రచిత్తముతో ప్రాతస్సాయం సంధ్యల నొనర్పవలయునని తాత్పర్యము.

◆ ఉత్తమమధ్యమాధమవిచారః ◆

శ్లో॥ ఉత్తమా సూర్యసహితా । మధ్యమానుదితతారకా । అధమా తారకోపేతా। సాయంసంధ్యా త్రిధా మతా॥

తా॥ సాయంసంధ్య సూర్యునితో గూడినది ఉత్తమము - నక్షత్రోదయముకానిది మధ్యమము - నక్షత్రసహితమైనది అధమము అని మాసన్యమతము.

శ్లో॥ ఉత్తమా తారకోపేతా । మధ్యమా లుప్తతారకా । అధమా సూర్యసహితా । ప్రాతస్సంధ్యా త్రిధా మతా ◆

తా॥ ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనము నక్షత్రములుండు వేళ చేయుట ఉత్తమము- నక్షత్రములు లేకయుండుకాలము మధ్యమము - సూర్యోదయాత్పరమందు అధమమని గొందరియభిప్రాయము.

◆ ఆచమనవిచారః ◆

శ్లో॥ పురాణాచమనం పూర్వం స్మార్త్యాచమనం ద్వితీయకం తృతీయం శ్రౌతమిత్యాహు । బ్రాహ్మణానామయంవిధిః ॥

తా॥ పురాణాచమనము-స్మృత్యాచమనము శ్రుత్యాచమనము అను నీమూడువిధములు సమస్తకర్మలయందును బ్రహ్మముఖోత్పన్నలయ్యు బ్రాహ్మణులకు విధికృతమని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ పవిత్రకరఆచామేత్ । కర్మార్థాచరితశ్శుచిః । దర్భాహేమపవిత్రేవా । కరేకుర్వీత నాన్యథా ॥

తా॥ స్వర్ణంపవిత్రమనులం ॥ అని యున్నదిగనుక బంగారుచేచాయబడిన దర్భ పవిత్రము గాని - ప్రత్యక్షదర్భపవిత్రము గాని కుడిహస్తముయొక్క అనామికవ్రేలియం దుంచుకొని శుచిస్తు కర్మాచరింపవలయునని తాత్పర్యము.

ఆచమనోదక విచారః

శ్లో॥ గోకర్ణాకృతిహస్తేన । మాషమాత్రజలంపిబేత్ । తన్యూనమధికంవాఽపి । రుధిరేణసమంభవేత్ ॥

తా॥ అరచేయి గోకర్ణాకారముగాబట్టి అందు మినపగింజ మునుగునంతటిజలము నుగైకొని యాచమనముచేయవలయును. అంతకంటె హెచ్చుతగ్గులయ్యేనేని అది రక్తమువలె సమానముగుచున్నదని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ నిబద్ధకేశవస్త్రస్తు । బ్రాహ్మణాచమనంచరేత్ । కృత్వాశుచోదకస్నానం । వాఙ్మనఃకాయనిశ్చయం ॥

తా॥ శుచోదకస్నానమునుచేసి సిగ ముడివైచికొని శుభ్రవస్త్రములు ధరించి వాక్కున్ను, మనస్సున్ను, కాయమున్ను, నిశ్చయత్వముజేసి ఆచమనము జేయవలయునని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ అచామేమాషమగ్నంచ । గోకర్ణచులుకస్థితం । సంహతాంగుళినాతోయం । గృహిత్వాపాణినావిధిః ॥

తా॥ వ్రేళులన్నియుగూర్చి చేతితో నుదకమునుగ్రహించి మినుపగింజ మునుగునంత ప్రమాణముగలజలము విధికృతముగా నాచమించవలయును.

శ్లో॥ ముక్తాంగుష్ఠకనిష్ఠాభ్యాం । త్రిఃపిబేద్బ్రహ్మతీర్థతః । తతఃప్రక్షాళ్యహస్తౌచ సంకుచోష్ఠౌనిమార్జ్యథ ॥

తా॥ అంగుష్ఠమును చిటికినవ్రేలు ఈరెంటినివదలి బ్రహ్మతీర్థముచేత స్వాహా-స్వాహా- స్వాహా అని ముమ్మారు ఆచమింపవలయును. హస్తములుగడిగికొని వ్రేళ్ళను ముడిచి పెదవులను ముమ్మారుతుడుచుకొనవలయును.

శ్లో॥ సంహతాంగుళిభిర్మార్జై । త్రిఃప్రమృజ్యాత్తతోముఖం । ప్రక్షాళ్యహస్తౌచాభ్యుక్ష్య । పాదశీర్షాతద్దైవచ ॥

తా॥ సంహతాంగుళీమూలములతో మొగము ముమ్మారుతుడిచికొని హస్తములు గడిగికొని పాదములను శిరమునను జలము ప్రోక్షణముజేసుకొనవలయును,

శ్లో॥ మధ్యమాంగుళిపృష్ఠైశ్చ । త్రిఃస్పృశేద్ఘ్రాణమూలకం ॥

తా॥ మధ్యమాంగులిపృష్ఠములతో ఘ్రాణమూలమును ముమ్మారు తాకవలయును.

శ్లో॥ హస్తాప్రక్షాళ్యసంస్పృశ్య । ఘ్రాణాదిద్వయశఃపృథక్ ॥

తా॥ హస్తప్రక్షాళనము చేసికొని ముక్కు మొదలగువానిని ఈక్రింద జెప్పినప్రకారము స్పృశించవలయును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠేన ప్రదేశిన్యా । ఘ్రాణం పశ్చాదుపస్పృశేత్ ॥

తా॥ అంగుష్ట తర్జనులతో ముక్కురములను స్పృశించవలయును. ముక్కురమనగా ముక్కురంధ్రము.

శ్లో॥ అంగుష్ఠానామికాభ్యాంచ । చక్షుశ్శ్రోత్రేచసంస్పృశేత్ ॥

తా॥ అంగుష్టానామికలతో కన్నులు చెవులును వేర్వేరుగను స్పృశించవలయును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠోపకనిష్ఠాభ్యాం । నాభింపశ్చాదుపస్పృశేత్ ॥

తా॥ అంగుష్ఠోపకనిష్ఠికలతో నాభిని తాకవలయును.

శ్లో॥ తలేనహృదయంస్పృష్ట్వా । స్పృశేదంగులిభిశ్శిరః ॥

తా॥ కరతలముతో హృదయమును తాకి అన్నివ్రేళ్లతో శిరమును స్పృశించవలయును.

శ్లో॥ అంగుల్యగ్రైర్బాహుమూలే । సంస్పృశేదితియాజ్ఞికః ॥

తా॥ అంగుల్యగ్రములతో బాహుమూలములను వేర్వేరుగా స్పృశించవలయునని యాజ్ఞికమహాఋషివలన జెప్పంబడియును.

శ్లో॥ ప్రణవేనోదకంధృత్వా । హ్యాత్మానంమార్జయేత్తథా ॥

తా॥ ప్రణవముచేత ఉదకమును గ్రహించి శిరస్సున మార్జనముచేసుకొనవలయును.

* పురాణాచమనవిధానము *

శ్లో॥ విశ్వకర్మాత్రయంపీత్వా = 1 విశ్వకర్మణేస్వాహా, 2 సనాతనాయస్వాహా, 3 మయూయాయస్వాహా అని ముమ్మారు ఆచమనము చేయవలయును.

ద్వాభ్యాంప్రక్షాళయేత్కరౌ = 4 నారాయణాయనమః, 5 మాధవాయనమః, అని కరములు కడిగికొనవలయును.

ద్వాభ్యామోష్ఠౌచసంమృజ్య = 6 గోవిందాయనమః, 7 విష్ణవేనమః, అని అంగుష్ఠముతో క్రిందిపెదవిని తుడుచుకొనవలయును.

ద్వాభ్యామున్మార్జనంతథా = 8 మధుసూదనాయనమః, 9 త్రివిక్రమాయనమః అని రెండుపర్యాయములు దర్భలతో శిరమున జలము చల్లుకొనవలయును.

ఏకేనహస్తంప్రక్షాళ్య = 10 వామనాయనమః అని ఎడమచేతిని ప్రోక్షించుకొనవలయును.

పాదావపితథైకతః = 11 శ్రీధరాయనమః అని పాదములమీద ఉదకముచల్లుకొనవలయును.

ఏకేనాపిచమూర్ధానం = 12 హృషీకేశాయనమః అని శిరమున ఉదకముచల్లుకొనవలయును. పద్మనాభస్తతాదిభిః

సర్వాసామంగుళీనాంతు। మూలేనచుబుకంస్పృశేత్ = 13 పద్మనాభాయనమః అని సర్వాంగులీమూలములతో గడ్డమును తాకవలయును.

తర్జన్యంగుష్ఠయోగేన। నాశికేద్వేఉపస్పృశేత్ = 14 దామోదరాయనమః, 15 సంకర్షణాయనమః అని అంగుష్ఠ తర్జనులతో ముక్కురంధ్రములను తాకవలయును.

అంగుష్ఠానామికాభ్యాంతు। చక్షుశ్శ్రోత్రేఉపస్పృశేత్ = 16 వాసుదేవాయనమః, 17 శ్రీకృష్ణాయనమః అని అంగుష్ఠానామికలతో నేత్రములనుతాకి, 18 వరాహాయనమః, 19 పురుషోత్తమాయనమః అని

అంగుష్ఠానామికలతో చెవులనుతాకవలయును.

కనిష్ఠాంగుష్ఠయోర్నాభిం దేశముపస్పృశేత్ = 20 అధోక్షజాయనమః అని అంగుష్ఠకనిష్ఠకలతో నాభినితాకవలయును.

కరమధ్యంహృదిస్థాప్య = 21 నారసింహాయనమఃఅని కరతలమున హృదయమునుతాకవలయును.

కరాగ్రంశిరసిన్యసేత్ = 22 అచ్యుతాయనమః, 23 జనార్దనాయనమః, 24 వామదేవాయనమః అని కరాగ్రమును, శిరమునుతాకవలయును.

ముకుళేనచహస్తేన । బాహుమూలముపస్పృశేత్ = 25 జగద్గురవేనమః, 26 శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః అని ముకుళితహస్తమున బాహుమూలములను దాకవలయును.

ఏవమాచమనంకృత్వా । సాక్షాద్బ్రహ్మమయోభవేత్ = ఈవిధముగా ఆచమనముచేసినందువలన పరబ్రహ్మతుల్యుడగునని తా॥

◆ మార్జనవిచారః ◆

వేదపాలః ॥శ్లో॥ ఆపోహిష్ఠేనవంయుగ్మం । దధిమంత్రద్వయంతథా । హిరణ్యవర్ణాశ్చత్వారి । చతుర్వింశతిమార్జనం ॥

తా॥ ఆపోహిష్ఠేతి మంత్రమునకు 18 మార్జనలున్ను, దధిక్రావణ్ణో అనుమంత్రమునకు 2 మార్జనలున్ను, హిరణ్యవర్ణాః అనుమంత్రమునకు 4 మార్జనలున్ను వెరశి 24 మార్జనలని తా॥

◆ ఆచమనదిగ్విచారః ◆

శ్లో॥ అమృతంపిబతేపూర్వాం । ఉత్తరేసోమపానకం । పశ్చిమేపునరాచమ్య । దక్షిణేస్నానమాచరేత్

తా॥ సంధ్యావందనము జేయునపుడు తూర్పుముఖముగా ఆచమనము జేసినేని యాయుదకము అమృతతుల్యమనియు, ఉత్తరముఖముగా జేసిన దేవతీర్థమనియు, పశ్చిమ ముఖముగా జేసిన మరల ఆచమనము చేయవలెననియు, దక్షిణముగా జేసిన స్నానమాత్ర మున యాదోషము నశించబడునని తా॥

♦ పత్రపీఠోదకవిచారః ♦

ఏకపీఠేద్వయంపాదం । ఏకపత్రేతుభోజనం । ఏకహస్తేతుపానీయం । రౌరవంనరకంభవేత్ ॥

తా॥ బ్రహ్మముఖోత్పన్నులైన బ్రాహ్మణులిద్దరు ఒకటిగానుండుపీటయందు సంధ్యానుష్ఠానము జేసినను, ఒకవిస్తరిలో యిద్దరుభుజించినను, ఒకహస్తముచేత దాహము త్రాగినను రౌరవాది మహానరకమునుబొందుదురని తా॥

♦ దాహపాత్రవిచారః ♦

శ్లో॥ వామపార్శ్వేస్థితేపాత్రే । యేభుంజంతినరాధమాః । గోమూత్రంతుసమంతోయం । శ్వానవక్త్రసమంభవేత్ ॥

తా॥ భోజనముచేయునపుడు ఎడమభాగమునందు దాహపాత్రనుంచుకొని ఏపురుషుడు మంచినీరును పానముజేయునో ఆయుదకము గోమూత్రసమానమనియును, వాని జిహ్వశునకముయొక్క జిహ్వతో సమానమని తా॥

♦ గాయత్రీజపవిచారః ♦

శ్లో॥ యజ్ఞోపవీతహస్తేన । గాయత్రీజపమేవచ । తజ్జపంనిష్ఫలంభూత్వా । రౌరవంనరకంభవేత్ ॥

తా॥ గాయత్రిజపించునపుడు యజ్ఞోపవీతమును చేతపట్టుకొని మంత్రముచ్చరించినయెడల ఆజపము నిష్ఫలమనియును, అందువలన నరకముసంభవించునని తా॥

॥ ఉష్ణోదకస్నానవిచారః ♦

శ్లో॥ అమాయాంభానువారేచ । సంక్రాంతేమపిసూతకే । స్నానంఉష్ణోదకేకృత్వా । రౌరవంనరకంవ్రజేత్ ॥

తా॥ అమావాస్య పూర్ణిమలయందు ఆదివారమునందు మేషాది ద్వాదశసంక్రమణగ్రహణో త్పాతదినములయందు, పితృదినములయందు, జాతాశౌచ మృతాశౌచాది శుద్ధిదినములయందు పర్వములు మొదలైన పుణ్యదినములయందు వేడినీరు స్నానముచేసెనేని నరకము సంప్రాప్తమగును; అనగా చన్నీరుజేయవలయునని తా॥

♦ ఉపవీతభేదవిచారః ♦

శ్లో॥ మూత్రేషుదక్షిణేకర్ణే । పురీషే వామకర్ణకే ధారయేద్బ్రహ్మరంధ్రంతు । మైథునేహ్యుపవీతినః ॥

తా॥ యజ్ఞోపవీతమును మూత్రవిసర్జనకాలమందు కుడికర్ణమందును, మలవిసర్జనకాలమందు ఎడమకర్ణమందును, సంభోగకాలమందు శిరోభాగమునగను ధరించవలయునని తాత్పర్యము.

♦ జీర్ణయజ్ఞోపవీతవిషయః ♦

పవిత్రవంత మతిజీర్ణవంతం । వేదాంతవేద్యం పరబ్రహ్మరూపం ఆయుష్యమగ్ర్యం ప్రతిముంచశుభ్రం । జీర్ణోపవీతం విసృజంతు తేజః ॥

ఈమంత్రము నుచ్చరించుచూ జీర్ణోపవీతములను విసర్జించవలయును.

♦ యజ్ఞోపవీతధారణమ్ ♦

శ్లో॥ పంచయజ్ఞోపవీతాని । ధార్యాని బ్రాహ్మణైస్సదా । సృష్టి శృత్యర్థమేకంచ । ద్వితీయంబ్రహ్మకర్మణే । తృతీయంస్మార్తకర్మార్థం చతుర్థం శ్రౌతకర్మణే । పంచమం చోత్తరీయార్థ । ముపవీతాని పంచచ ॥

సంకల్పః॥ విశ్వకర్మణేస్వాహా - సనాతనాయస్వాహా- మయాయస్వాహా ॥ జగద్గురోః శ్రీవిశ్వకర్మణేనమః॥

స్మృత్యాచమనము ॥ త్రిరాచమే - ఏవంత్రిః - ద్విఃపరిమృజ్య- ఓంభూః - బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం - శుభతిథౌ - ప్రీత్యర్థం - మమ

స్మృతిశ్రుత్యాది శ్రౌత, స్మార్త, నిత్యకర్మానుష్ఠాన యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం యజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే ॥ (అని సంకల్పించి) పంచయజ్ఞోపవీతాన్యలంకృత్య - అధిష్ఠానదేవతాం గాయత్రీంధ్యాత్వా - మంత్రముచ్చార్య - ఉక్తప్రకారేణధారయేత్ ॥

పూర్వోక్తాచమనపూర్వకముగా ఆచమనములుచేసి ప్రాణాయామమును జేసి సంకల్పానంతరము యజ్ఞోపవీతముల నలంకరించి అధిష్టానదేవతను - అనగా, గాయత్రినిధ్యానించి ఈ క్రిందజెప్పబోవుమంత్ర ముచ్చరింపుతూ యజ్ఞోపవీతమును ధరింపవలయును.

• ధారణమ్ •

మంత్రః ॥ యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ ఆయుష్యమగ్ర్యం ప్రతిమంచశుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః ॥

ఇత్యేకంధృత్వాఽచమ్య - అని ఒకయజ్ఞోపవీతమును ధరించి ఆచమనముచేసి,

• ద్వితీయోపవీతధారణమ్ •

మమస్మృతిశ్రుత్యాది బ్రహ్మకర్మానుష్టాన యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం ద్వితీయ యజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే ॥

అనిసంకల్పించి (పూర్వవత్) మంత్రమును చెపుతూ ద్వితీయయజ్ఞోపవీతంధృత్వాఽచమ్య - అని రెండవయజ్ఞోపవీతమునుధరించి ఆచమనముచేసి,

• తృతీయయజ్ఞోపవీతధారణమ్ •

మమస్మార్తకర్మానుష్ఠాన యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం తృతీయయజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే ॥

అని సంకల్పించి (పూర్వవత్) మంత్రమును చెపుతూ, తృతీయయజ్ఞోపవీతంధృత్వాఽచమ్య అని మూడవయజ్ఞోపవీతమునుధరించి ఆచమనముజేసి,

॥ చతుర్థయజ్ఞోపవీతధారణమ్ ॥

మమ శ్రౌతకామ్యకర్మానుష్ఠాన యోగ్యతాసిధ్యర్థం చతుర్థ యజ్ఞోపవీతధారణమ్ కరిష్యే ॥

అని సంకల్పించి (పూర్వవత్) మంత్రమును చెపుతూ చతుర్థయజ్ఞోపవీతంధృత్వాఽఽచమ్య - అని నాల్గవయజ్ఞోపవీతమును ధరించి మరల ఆచమనము జేసి,

॥ పంచమయజ్ఞోపవీతధారణమ్ ॥

మమ సర్వకర్మసిద్ధయే ఉత్తరీయార్థం పంచమయజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే ॥

అని సంకల్పించి (పూర్వవత్) మంత్రమును చెపుతూ పంచమయజ్ఞోపవీతంధృత్వాఽఽచమ్య అని అయిదవయజ్ఞోపవీతమును ధరించి పూర్వమువలె ఆచమనముచేయవలయును.

॥ పుండ్రవిధిః ॥

మనుః ॥ శ్లో॥ తిర్యక్పుండ్రంతుశైవానాం । వేణుపత్రంతువైష్ణవం । అద్వైతినాంవర్తులంచ । ద్వైతినాంచతురశ్రకం । కూష్మాండబీజంసౌరాణా । మేవంపుండ్రవిధిస్మృతః ॥ శైవానాంతిర్యక్ పుండ్రః - వైష్ణవానాంవేణుదళాకృతిః - అద్వైతినాంవర్తులం - ద్వైతినాంచతురశ్రం - సౌరాణాం కూష్మాండబీజాకృతీ తిభగ..తీః ॥ శ్రీభగవాన్మనుః ॥

విశ్వకర్మ షోడశనామావళిస్తోత్రః

॥ హరిః ఓం ॥

శ్లో॥ విశ్వకర్మాపరబ్రహ్మా । పరమాత్మాసదాశివః । మహావిష్ణుస్సృష్టికర్తా । మహేంద్రఃస్వప్రకాశికః । విరాడ్రూపోమహాదేవ । స్వ

చ్చిదానందవిగ్రహః। లోకేశశ్చగుణాతీతః। సర్వలోకస్వరూపకః। సర్వ
జీవనియంతాచ । పంచకృత్యపరాయణః । నామ్నాంషోడశకంచైత ।
ద్దివ్యంశ్రీవిశ్వకర్మణః । యస్త్రిసంధ్యంపఠేద్భక్త్యా । సర్వపాపైఃప్రము
చ్యతే। శతవారంపఠేన్నిత్యం । జీవన్ముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

విశ్వకర్మపరబ్రహ్మార్పణమస్తు.

సంధ్యావందనక్రియాప్రయోగ

స్సమాప్తః

ఓం

ప్రకటన

---

1. 82 ప్రకరణలుగల షోడశకర్మానుక్రమణిక శుద్ధప్రతి కాలికో బైండు రు 2-0-0

డిటో మార్బిల్ రు 1-12-0

2 మనుసూత్రకారికావళిగ్రంధత్రయం రు 0-8-0

3 26 ప్రకరణములుగల అపరప్రయోగము రు 0-12-0

4 22 ప్రకరణలుగల సంధ్యావందనక్రియాప్రయోగము రు 0-6-0

5 పూజాయుక్తంబగు విశ్వకర్మ సహస్రనామములు రు 0-3-0

6 ఆయుశ్వర్యప్రదంబగు విశ్వకర్మమహావ్రతకల్పము రు 0-3-0

7 విఘ్నేశ్వరపూజపుణ్యాహవాచనంసహా వాస్తుపూజావిధానము రు 0-4-0

8 మతధర్మచంద్రిక-సులభశైలి రు 0-2-0

గ్రంధము వలయువారు తమగ్రామము పోష్టు, తాలూకా వివర్యగా తెలియపర్చవలెను. యెనిమిది అణాలకు లోపుగా గ్రంధము వి. పి. మూలముగా పంపబడదు. ఒకేపర్యాయము డజనుగ్రంధములు తీయువారికి ఒక ప్రతి వుచితముగా యివ్వబడును. గ్రంధములు తీయువారే ఖర్చులు భరించవలయును స్వధర్మాభిమానులైన ఆర్యులు దయచేయించ గోరెద.

వలయువారలు యీక్రింద చిరునామాగల పేర వ్రాయువలయును.

కార్యస్థానము.

తెనాలితాలూకా తుమ్మెళ్ళ లేక హాల్ మకాం మోపరు	నిమ్మగడ్డ ముక్తిలింగాచార్యులు అని వ్రాయవలయును.

10099